

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101004/B/2024/S421000354678N

**KULTÚRNA INFRAŠTRUKTÚRA MIESTNYCH
SAMOSPRÁV A JEJ VYUŽÍVANIE**

Bakalárska práca

2024

Sándor Barna Lauko

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

**KULTÚRNA INFRAŠTRUKTÚRA MIESTNYCH
SAMOSPRÁV A JEJ VYUŽÍVANIE**

Bakalárska práca

Študijný program:	Manažment verejných politík
Študijný odbor:	Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko:	Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja
Vedúci záverečnej práce:	Ing. Mgr. Tomáš Černěňko, PhD.

Bratislava, 2024

Sándor Barna Lauko

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracoval samostatne s použitím literatúry, ktorú uvádzam v zozname Literatúra a pramene.

V Bratislave dňa 03.05.2024

.....

Sándor Barna Lauko

Pod'akovanie

Rád by som poďakoval všetkým, ktorí mi pomohli pri vypracovaní tejto bakalárskej práce. Osobitné poďakovanie patrí môjmu vedúcemu práce, pre Ing. Mgr. Tomáš Černěko PhD. za jeho vedenie a podporu. Taktiež ďakujem svojej rodine, priateľom a respondentom za ich neustálu podporu a príspevok k úspechu tejto práce.

ABSTRAKT

LAUKO, Sándor Barna: Kultúrna infraštruktúra miestnych samospráv a jej využívanie. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja. – Ing. Mgr. Tomáš Černěňko, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2024, 47 strán.

Cieľom záverečnej práce bolo analyzovať kultúrnu infraštruktúru vybraného regiónu. Výskum bol situovaný v regióne Želiezovce v okrese Levice. Okrem analýzy infraštruktúry sme sa zamerali aj na spokojnosť obyvateľov. Údaje sme získali z miestnych samospráv alebo z ich webových stránok, na ich spracovanie sme analyzovali dokumenty „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce“ (PHSR) a uskutočnili dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi. Výsledkom práce je zistenie využívania kultúrnych zariadení obcí a spôsob ich prevádzkovania. Pridanou hodnotou práce je identifikácia potenciálnych oblastí zlepšenia využívania kultúrnych zariadení a účasti na kultúrnych podujatiach. Navrhnuté opatrenia smerujú k zlepšeniu kvality života miestnych obyvateľov a zvýšeniu atraktívnosti regiónu z hľadiska ekonomického a sociálneho rozvoja.

Kľúčové slová:

miestna samospráva, kultúrna infraštruktúra, efektívnosť alokácie zdrojov, verejné služby, existencia obce

ABSTRACT

LAUKO, Sándor Barna: Cultural infrastructure of local governments and its use. - University of Economics in Bratislava. Faculty of Economics and Finance; Department of Public Administration and Regional Development. - Ing. Mgr. Tomáš Černěňko, PhD. - Bratislava: NHF EU, 2024, 47 pages.

The aim of this thesis was to analyse the cultural infrastructure of a selected region. The research was conducted in the Želiezovce region in the Levice district. In addition to analysing the infrastructure, we also focused on the residents' satisfaction. Data were obtained from local municipalities or their websites, processed through the analysis of “Program of Economic and Social Development of the Municipality” (PHSR) documents, and a survey conducted among residents. The outcome of the work reveals the usage of cultural facilities in the municipalities and how these facilities are operated. The added value of the thesis is the identification of potential areas for improving the utilization of cultural facilities and increasing participation in cultural events. The proposed measures aim to enhance the quality of life of residents and increase the region's attractiveness for economic and social development.

Keywords:

local government, cultural infrastructure, efficiency of resource allocation, public services, existence of municipality

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A GRAFOV

Zoznam tabuliek

1. Tabuľka: Finančné zdravie obce.	16
2. Tabuľka: Prehľad kultúrnych zariadení a akcií v obciach.	24
3. Tabuľka: Podiel výdavkov na kultúru podľa a veľkostných skupín na rok 2022.	29

Zoznam obrázkov

1. Obrázok: Mapa vybraného regiónu.	21
2. Obrázok: Počet obyvateľov vo vybranom regióne.	22

Zoznam grafov

1. Graf: Využitie kultúrnych zariadenie podľa respondentov.	32
2. Graf: Návštevnosť kultúrnych udalostí v regióne.	33
3. Graf: Hodnotenie kultúrnych programov vybraných obcí.	34
4. Graf: Hodnotenie kultúrnych programov vybraného regiónu.	35

Obsah

Úvod	9
1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	11
1.1. Plnenie kultúrnych úloh v rámci samosprávnych systémov	13
1.2. Základné úlohy jednotlivých stupňov verejnej správy v oblasti kultúry	14
1.3. Hospodárenie samospráv	16
2. Cieľ a metodika práce	19
2.1. Cieľ práce	19
2.2. Metodika práce	19
2.2.1. Dotazníkový prieskum	20
3. Výsledky práce	21
3.1. Charakteristika vybraného regiónu	21
3.1.1. Obyvateľstvo v regióne	21
3.2. Prejav miestnej kultúry vo vybranom regióne	22
3.2.1. Obec Zalaba, Farná a Keť	29
3.3. Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu	30
3.3.1. Demografické údaje respondentov	30
3.3.2. Obraz kultúrneho priestoru regiónu	31
3.3.3. Hodnotenie kultúrnych programov	33
3.3.4. Prehodnotenie kultúrnych centier.	
Hiba! A könyvjelző nem létezik.	
4. Diskusia	38
4.1. Odpovede na výskumné otázky	39
5. Záver	42
Zoznam použitej literatúry	43
Prílohy	45

ÚVOD

V mnohých slovenských dedinách sa nachádza bohaté kultúrne dedičstvo a rozmanité kultúrne inštitúcie. Napriek tomu často čelíme problému neefektívneho rozdeľovania zdrojov, najmä v menej využívannej vidieckej infraštruktúre. Táto infraštruktúra často slúži len ako symbol existencie dediny, ale neposkytuje konkrétne verejné služby. Ľudská kultúra je komplexná sieť, ktorá formuje hodnoty, identitu a súdržnosť spoločenstiev, je mimoriadne rôznorodá a dynamická.

Počas nášho výskumu sme si ako výskumnú oblasť vybrali 16 obcí v Levickom okrese. Táto vzorová oblasť sa nachádza v regióne Želiezovce. Pri výbere oblasti sme kladli veľký dôraz na jej dôkladné poznanie, pretože ako miestni obyvatelia sme mali výhodu, že sme mohli využiť naše osobné skúsenosti a miestne znalosti.

Mnohé obce v regióne sa aktívne zapájajú do organizácie a podpory kultúrnych podujatí, ako aj do podpory miestnych spoločenstiev a organizácií. Okrem toho vidíme rôzne úrovne podpory a opatrení na rozvoj kultúrnej infraštruktúry.

Obce zohrávajú kľúčovú úlohu pri udržiavaní a obohacovaní miestneho kultúrneho života. Niektoré obce pravidelne organizujú kultúrne podujatia, ako sú miestne festivaly, koncerty, výstavy a divadelné predstavenia, ktoré podporujú súdržnosť komunity a obohacujú každodenný život obyvateľov. Takéto podujatia nielenže poskytujú zábavu, ale aj dávajú miestnym umelcom a remeselníkom príležitosť prezentovať svoje práce a talent.

Okrem toho, obce aktívne pracujú na rozvoji kultúrnej infraštruktúry. To môže zahŕňať výstavbu nových kultúrnych zariadení, rekonštrukciu alebo modernizáciu existujúcich budov, ako aj podporu projektov zameraných na zachovanie a prezentáciu kultúrneho dedičstva. Takéto investície majú za cieľ sprístupniť kultúrne služby miestnym obyvateľom a návštevníkom a dlhodobo udržať kultúrny život v komunitách.

Náš výskum poskytol komplexný obraz o kultúrnom kontexte vybranej oblasti, ako aj o úlohe a opatreniach samospráv v oblasti kultúrnej infraštruktúry. Naším cieľom bolo identifikovať prekážky a príležitosti, ktoré ovplyvňujú využitie kultúrnej infraštruktúry v rôznych dedinách a navrhnúť opatrenia, ktoré by mohli pomôcť efektívnejšie využívať tieto zdroje.

Dúfame, že táto práca poskytne komplexný pohľad na problémy kultúrnej infraštruktúry miestnych samospráv a prispeje k efektívnejšiemu využitiu pre rozvoj obyvateľov a spoločenstiev. Bakalárska práca poskytuje kľúčové informácie a usmernenia pre miestne samosprávy a spoločenstvá pre efektívnejšie využitie kultúrnej infraštruktúry.

Výsledky výskumu umožňujú identifikovať prekážky a príležitosti, ktoré ovplyvňujú efektívnosť kultúrnych zariadení a služieb a ponúkajú návrhy na zlepšenie situácie. Týmto spôsobom môžu pomôcť podporiť kvalitu života a ekonomický rozvoj miestnych spoločenstiev, ako aj obohatiť a zachovať kultúrny život a identitu v dedinách.

Počas prípravy záverečnej práce sme sa zaoberali nasledujúcimi hlavnými výskumnými otázkami:

1. Aké typy kultúrnych zariadení sa nachádzajú v obci (napr. knižnice, múzeá, komunitné centrá)?
2. Akým spôsobom a ako často využívajú miestni obyvatelia a komunity tieto kultúrne zariadenia (napr. podujatia, programy, každodenné používanie)?
3. Ako sú prevádzkované a aké sú náklady na kultúrne zariadenia vo vybranom regióne?

1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

Kultúrne inštitúcie na Slovensku, ako sú galérie, múzeá, divadlá, kiná a knižnice, zohrávajú významnú úlohu pri udržiavaní bohatstva a rozmanitosti kultúrneho života. Tieto inštitúcie nielen sprostredkujú umelecké, historické a vedecké poznatky verejnosti, ale tiež fungujú ako dôležité miesta spoločenských stretnutí, kde sa ľudia môžu učiť, inšpirovať a budovať vzťahy. Kultúrna rozmanitosť na Slovensku je zvlášť viditeľná v nitrianskom kraji, kde sa nachádza najviac múzeí a galérií (Grešš, 2021).

Kultúrna infraštruktúra zahŕňa široké spektrum, vrátane rozhlasových a televíznych programov, tlačených publikácií, ako aj audiovizuálnych a online obsahov, ktoré umožňujú širokú dostupnosť kultúrnych zážitkov. Moderná technológia zohrala obzvlášť veľkú úlohu počas koronavírusovej pandémie, keď si ľudia mohli užívať online divadelné predstavenia a koncertné záznamy.

V posledných rokoch návštevnosť kultúrneho sektora ukazovala rôzne trendy. Návštevnosť galérií a múzeí rástla do roku 2015, potom sa stabilizovala, zatiaľ čo návštevnosť divadiel a kín v dôsledku pandémie výrazne klesla. V roku 2022 však návštevnosť opäť začala rásť, čo naznačuje trvalý záujem o kultúrne programy. Návštevnosť kín zaznamenala v roku 2020 obzvlášť veľký pokles, no odvtedy je viditeľný pomalý nárast (Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2023).

Príjmy kultúrnych inštitúcií tiež výrazne klesli v dôsledku pandémie, ale sektor sa postupne vracia do pôvodného stavu. Kultúrne podujatia a programy sú stále dôležité pre posilnenie spoločenskej kohézie a národnej identity. Takéto programy prispievajú nielen k blahobytu komunity, ale tiež obohacujú a rozvíjajú kultúrny život, pričom zohľadňujú aj finančné obmedzenia.

V dnešnom svete kultúra už nie je úzko spätá s jedným miestom, ale skôr vzniká ako výsledok interakcií medzi ľuďmi, miestami a kultúrami. Tieto interakcie často prebiehajú prirodzeným spôsobom a kultúrne teritoriálne zmeny sú výsledkom neustále sa vyvíjajúcich historických a politických procesov (Gupta, 1997). Kultúrny život obcí je formovaný rôznymi organizáciami a iniciatívami, ktoré sa líšia podľa špecifik danej komunity. Hlavným cieľom menších obcí je posilnenie vzťahov a kohézie medzi ľuďmi, čo dosahujú realizáciou rôznych komunitných programov. Tieto iniciatívy poskytujú obyvateľom príležitosť lepšie spoznať jeden druhého, cvičiť jazyk, zachovávať tradície a posilňovať národnú identitu. Na

Slovensku sa väčšina maďarských organizácií, konkrétne 88,6%, identifikuje ako kultúrne skupiny (Lelkes, 2006).

To všetko ukazuje, že kultúrny život obcí je založený na spolupráci mnohých organizácií, inštitúcií a iniciatív, čo zabezpečuje bohatý a rozmanitý kultúrny život pre obyvateľov. Kultúrne programy sú preto navrhnuté tak, aby čo najviac prispeli k blahobytu komunity, pričom zohľadňujú finančné výdavky. Týmto spôsobom sa dosahuje rovnováha medzi sociálnymi a kultúrnymi prínosmi kultúrnych aktivít a ich nákladmi, čo zvyšuje efektívnosť a popularitu programov v komunite (Blešić, 2014). Niektoré kultúrne podujatia majú niekoľko desaťročí trvajúcu tradíciu, zatiaľ čo iné vznikli nedávno, ale už sú oslavované ako „tradície“. Štruktúry miestnej samosprávy menších obcí odrážajú efektívnosť miestnych komunit, ktorá je založená na spoločenskej kohézii, vnútornej hierarchii, sebavedomí obyvateľov a ekonomických podmienkach. Pre starších ľudí sú spoločenské interakcie hlavným zdrojom aktivity popri každodenných tradíciách: aktívny spoločenský život zahŕňa stretávanie sa s priateľmi a spoločné programy s rovesníkmi, čo znižuje pocit osamelosti (Lenovský, 2022).

Financovanie kultúry na Slovensku je primárne z verejných prostriedkov, ktoré sú poskytované na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Rozdelenie kultúrnych výdavkov je rozdelené do troch oblastí: rozpočtové zdroje, podpora kultúrnych inštitúcií a podpora kultúrnych aktivít jednotlivcov a právnických osôb. Tieto zdroje sú doplnené rozvojovými fondmi a zdrojmi z rôznych fondov Európskej únie (Manda, 2017). Medzinárodná literatúra poukázala na to, že aj inde (napríklad v provincii Ontario, Kanada) rastie záujem a aktivita v oblasti investícií do rozvoja kultúrnej infraštruktúry, keď sú k dispozícii finančné prostriedky na podporu, či už federálne alebo miestne (Sharon, 2007).

Je dôležité pochopiť, že poskytovanie kultúrnych úloh na Slovensku je do veľkej miery decentralizované a miestne samosprávy majú v tejto oblasti významné kompetencie. Tento decentralizovaný prístup odlišuje kultúrny sektor od iných oblastí z rôznych hľadísk.

V oblasti podpory sa vyvinul rozmanitý systém. Na jednej strane vznikli významné podporné systémy aj na centrálnej úrovni. Autori zdôrazňujú, že kultúra v čisto trhových podmienkach nie je udržateľná, a preto má štát významnú úlohu v oblasti podpory. Aj keď sa kultúrna ekonomika stáva čoraz dôležitejšou v moderných ekonomikách, stále sa vyskytujú „trhové zlyhania“, ktoré je potrebné riešiť správnymi zásahmi. Jedným z nápravných nástrojov trhových zlyhaní v kultúrnej oblasti je podpora produkcie kultúrnych

hodnôt, ako aj „objednávateľská“ úloha spojená s kultúrnymi hodnotami. V moderných štátoch zohrávajú významnú úlohu pri produkcii kultúrnych hodnôt aj miestne komunity (Hoffman, 2018).

Kultúra a kultúrne aktivity sú z mnohých hľadísk významné pre spoločenský a ekonomický rozvoj. Dokument "Kultúra a rozvoj", vydaný OSN, zdôrazňuje, že kultúra prispieva k ekonomickej prosperite a zvyšuje konkurencieschopnosť krajiny. Kultúrne aktivity nie sú dôležité len z ekonomického hľadiska, ale obohacujú aj naše spoločenské životy a posilňujú individuálnu aj kolektívnu identitu.

V Slovenskej republike stojí kultúrna infraštruktúra pred významnými možnosťami rozvoja. Kultúrna politika krajiny nebola v minulosti vždy efektívna a úroveň kultúrneho zapojenia je nižšia ako v európskom priemere, podľa výskumov Európskej únie. Preto je dôležité rozvíjať kultúrne aktivity a inštitúcie, aby sme zvýšili účasť ľudí na kultúrnych podujatiach a tým posilnili spoločenský život.

Zachovanie regionálnej identity a kultúrneho dedičstva je tiež kľúčové. Starostlivosť o miestnu kultúru a tradície prispieva nielen k zachovaniu miestnej identity, ale aj k rozvoju kultúrneho cestovného ruchu. Podpora a zachovávanie miestnych kultúrnych prejavov a tradícií otvára priestor pre inovácie a novátorské riešenia, čo môže prispieť k ekonomickému a spoločenskému rozvoju.

Celkovo je preto podpora a rozvoj kultúrnych aktivít nielen kultúrnym, ale aj ekonomickým a spoločenským hľadiskom strategicky dôležitá nielen na Slovensku, ale aj v ďalších krajinách. (Slušná, 2024)

1.1. Plnenie kultúrnych úloh v rámci samosprávnych systémov

Kultúrne úlohy a verejné služby spojené s kultúrou sú kľúčovou súčasťou samosprávnych systémov. Kultúra má význam pre národnú aj miestnu identitu, preto sú tieto služby nevyhnutné v úlohách samospráv. V každom samosprávnom systéme sú teda prítomné kultúrne úlohy miestnych komunít.

Aj keď pravidlá pre kultúrne úlohy miestnych autonómií nie sú jednotné, existujú rôzne modely poskytovania týchto úloh, ktoré závisia od interpretácie kultúrnych úloh, charakteru krajiny (federálny alebo unitárny), a systému rozdelenia úloh medzi štátnu správu a samosprávy.

Dôležitým faktorom v kultúrnej správe sú inštitucionálne a neformálne vzťahy medzi štátnymi aktérmi (štátna správa a miestne samosprávy) a spoločnosťou. Popri tradičných

správnych orgánoch zohrávajú úlohu aj atypické orgány na pomedzí súkromného a verejného práva, a významný je aj neziskový sektor (Hoffman, 2018).

1.2. Základné úlohy jednotlivých stupňov verejnej správy v oblasti kultúry

Miestne samosprávy majú základné úlohy v oblasti kultúry, ktoré sú kľúčové pre život miestnych komunít. Tieto úlohy zahŕňajú organizáciu a podporu kultúrnych a vzdelávacích aktivít. Obce sú zodpovedné za rozvoj kultúrnej infraštruktúry vrátane udržiavania kultúrnych centier, kultúrnych inštitúcií a vytvárania nových zariadení. Dôležité pre ne je zachovávanie a ochrana miestnych kultúrnych hodnôt, vrátane tradičných remeselných techník, tradícií a kultúrneho dedičstva. Napríklad organizácia remeselníckych trhov, kde sa poskytuje príležitosť miestnym malovýrobcom a remeselníkom.

Zvláštnu pozornosť si zaslúžia obecné knižnice a múzeá/etnografické múzeá, ktoré tvoria základ informačných a kultúrnych služieb pre miestnych obyvateľov. Obce podporujú a organizujú kultúrne udalosti, festivaly, výstavy a umelecké podujatia, čím obohacujú miestny kultúrny život a spoločenské väzby.

Okrem toho im záleží na ochrane pamiatok a historických budov, ako aj na udržiavaní kultúrnych pamiatok, ktoré prispievajú k zachovaniu histórie a kultúrneho dedičstva miest. Obce venujú špeciálnu pozornosť aj tomu, aby kultúrne aktivity neponúkali len zábavu, ale plnili aj vzdelávacie a výchovné účely, napríklad prostredníctvom kultúrno-vzdelávacích programov a workshopov.

Celkovo vzaté, obecné samosprávy aktívne prispievajú k ochrane, rozvoju a podpore miestneho kultúrneho života s cieľom posilniť miestnu identitu a spoločenský život. (Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2024)

Vyššie úrovne samosprávnych úloh v oblasti kultúry

Základné úlohy vyšších územných celkov v oblasti kultúry sú dôležité pre kompetencie regionálnej územnej samosprávy. Zabezpečujú dokumentáciu, prezentáciu a podporu rozvoja kultúry v regióne, vrátane dokumentovania aktivít a jeho rozvoja. Podporujú ochranu kultúrneho dedičstva a identity historických regiónov, ako aj prostredníctvom regionálnych grantových systémov podporujú kultúrne aktivity a projekty v kraji. Venujú sa monitoringu kultúry na regionálnej úrovni a plnia osobitné úlohy pri ochrane kultúrneho dedičstva počas mimoriadnych udalostí. Zabezpečujú tvorbu a plnenie programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja kraja, vrátane riadenia svojich

rozpočtových a príspevkových organizácií. Podrobnejšie spolupracujú s centrami voľného času, komunitnými centrami a miestnymi kultúrnymi inštitúciami. Realizujú väčšie projekty v oblasti kultúry, spolupracujú s neziskovými organizáciami a podnikateľskými subjektmi, ako aj s rôznymi sieťami a združeniami v kultúrnej oblasti. Podporujú vzdelávanie pracovníkov v kultúre a zabezpečujú koordináciu súťaží, prehliadok a podujatí s medzinárodnou účasťou. Zapájajú sa do euroregiónov a európskych zoskupení územnej spolupráce a získavajú finančné zdroje na nové projekty a rozvojové aktivity. Monitorujú a hodnotia procesy v oblasti kultúry a dohliadajú na systematickú spoluprácu verejnej správy a tvorivých pracovníkov v kultúrnej oblasti. (Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2024)

Úlohy štátnych orgánov v oblasti kultúry

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky je kľúčovým orgánom štátnej správy pre viaceré oblasti vrátane kultúry, umenia, ochrany pamiatok, autorského práva a vzťahov s náboženskými spoločnosťami. Zabezpečuje štátnu kultúrnu politiku prostredníctvom politik, grantového systému a metodického usmernenia. Aktívne sa angažuje vo formovaní jednotnej kultúrnej politiky a príprave legislatívnych návrhov. Aj riadi činnosti slovenských kultúrnych inštitútov v zahraničí, podporuje ich kultúrne pôsobenie a zabezpečuje reprezentáciu slovenskej kultúry vo svete. (Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2024)

Účasť ďalších aktérov na miestnom a regionálnom kultúrnom rozvoji

Mnoho organizácií a jednotlivcov sa podieľa na miestnom kultúrnom živote a ponuke, vrátane obchodných spoločností, neziskových organizácií, škôl, zdravotníckych a sociálnych zariadení. Tieto subjekty prispievajú k rozvoju kultúry a podporujú kultúrne projekty a aktivity (Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2024)

1.3. Hospodárenie samospráv

Samospráva	Celkové finančné zdravie	Čistý majetok	Príjmy bežného rozpočtu	Príjmy kapitálového rozpočtu	Výdavky bežného rozpočtu	Výdavky kapitálového rozpočtu	Výsledok hospodárenia za bežné účtovné obdobie
Sikenica	6	307,5 %	377 385	14 705	367 376	44 930	-89 738
Hronovce	5	615,0 %	808 949	19 750	709 922	13 801	-907
Malé Ludince	5	–	117 221	4 700	107 761	10 388	8 133
Šarovce	4,9	193,1 %	1 315 187	3 631	1 373 260	48 441	-93 095
Zalaba	4,8	223,0 %	87 050	3 000	64 966	19 898	13 660
Veľké Ludince	4,8	164,7 %	1 460 843	10 719	1 429 714	27 097	27 489
Keť	4,8	404,6 %	418 530	40	361 795	39 151	25 660
Farná	4,7	235,0 %	1 339 676	70 972	1 308 841	27 822	-36 357
Želiezovce	4,6	314,3 %	7 074 911	2 190 285	6 904 680	1 836 478	535 682
Čata	4,6	171,4 %	958 503	27 898	970 544	132 125	-25 386
Kuraľany	4,3	367,9 %	264 885	18 043	247 557	26 839	54 300
Kukučínov	4,2	186,6 %	265 155	0	287 498	22 660	-30 997
Pohronský Ruskov	4	169,2 %	1 180 549	211 476	1 162 772	347 637	54 438
Málaš	3,6	471,9 %	322 712	2 699	311 430	2 842	-86 366
Nýrovce	3,5	378,8 %	645 601	132 293	612 227	2 877	28 022
Šalov	3,4	453,5 %	259 705	13 202	285 970	148 193	-26 066

1. Tabuľka: Finančné zdravie obce. Uvedené sumy sú v eurách. Vlastné spracovanie. Zdroj: <https://www.hospodarenieobci.sk>

*Celkové finančné zdravie: Celkové skóre finančného zdravia obce sa určuje ako vážený priemer skóre dosiahnutého v každej z jeho piatich zložiek: Celkový dlh, Dlhová služba, Bilancia bežného účtu, Závazky po lehote splatnosti a Závazky aspoň 60 dní po splatnosti.

Váhy týchto zložiek sú nasledovné: 30 %, 10 %, 30 %, 15 % a 15 %.

**Výsledok hospodárenia za bežné účtovné obdobie: Dosiahnutý hospodársky výsledok obce za bežný účtovný rok po odpočítaní daní.

Údaje zahŕňajú aj rozpočtové organizácie pod správou danej obce. (Hospodárenie obce, 2024)

Na základe údajov v tabuľke č. 1 môžeme vyvodiť niekoľko dôležitých záverov o finančnej situácii obcí.

Obce s vysokým hodnotením finančného zdravia a čistým majetkom sú vo všeobecnosti v stabilnejšej finančnej situácii. Napríklad Hronovce majú hodnotenie finančného zdravia 5 a čistý majetok 615 %, čo naznačuje, že obec má významné hnutelné a nehnuteľné aktíva. Na druhej strane obce s nižším hodnotením finančného zdravia, ako napríklad Šalov (3,4) a Málaš (3,6), môžu mať otáznu stabilitu finančnej situácie, najmä ak sa spájajú s negatívnym hospodárskym výsledkom.

Väčšina obcí má pozitívnu bilanciu príjmov a výdavkov, čo naznačuje, že ich príjmy prevyšujú alebo sa približujú ich výdavkom. Napríklad v prípade obcí Pohronský Ruskov a Kuraľany sú príjmy vyššie ako výdavky, čo vedie k pozitívnemu hospodárskemu výsledku.

Na druhej strane, niektoré obce, ako napríklad Sikenica a Čata, majú negatívny hospodársky výsledok, čo môže dlhodobo spôsobiť finančné problémy, ak bude tento trend pokračovať.

Väčšina obcí má pozitívny hospodársky výsledok, čo znamená, že ich príjmy pokrývajú výdavky a vytvárajú aj prebytok. To naznačuje stabilnú finančnú situáciu. Obce, ktoré však majú negatívny hospodársky výsledok (napríklad Sikenica, Šarovce a Máláš), môžu čeliť finančným výzvam a môžu potrebovať úpravy rozpočtu alebo opatrenia na zvýšenie príjmov.

Vysoký čistý majetok naznačuje, že obec má významné rezervy, ktoré môže využiť v ťažkých časoch. To môže slúžiť ako bezpečnostná sieť v prípade budúcich finančných problémov. Na druhej strane, nízky alebo chýbajúci čistý majetok (napríklad v prípade Malých Ludiniec) naznačuje, že finančná situácia obce je menej stabilná a má menej rezerv.

Na základe údajov môžeme vyvodiť nasledujúce všeobecné závery:

Obce, ktoré majú vysoké hodnotenie finančného zdravia a čistý majetok, sú vo všeobecnosti v stabilnej finančnej situácii a efektívne hospodária so svojimi príjmami a výdavkami.

Obce, ktoré majú negatívny hospodársky výsledok, môžu čeliť finančným výzvam a môžu potrebovať prehodnotiť svoje finančné stratégie.

Čistý majetok je dôležitým ukazovateľom finančnej stability obce. Obce s vysokým čistým majetkom majú väčšiu finančnú flexibilitu.

Pre obce je kľúčové, aby udržiavali rovnováhu medzi svojimi príjmami a výdavkami. Dosiahnutie pozitívneho hospodárskeho výsledku zabezpečuje dlhodobo udržateľné finančné zdravie.

Na základe údajov v tabuľke je potrebné zvážiť viaceré faktory, aby sme zistili, či sa obciam oplatí zaoberať sa kultúrnou infraštruktúrou. Nižšie uvádzame niekoľko dôležitých faktorov a záverov:

Obce, ktoré majú vysoké hodnotenie finančného zdravia a čistý majetok, pravdepodobne majú väčšiu flexibilitu investovať do kultúrnej infraštruktúry bez toho, aby ohrozili svoju finančnú stabilitu. Obce, ktoré majú negatívny hospodársky výsledok, môžu čeliť finančným výzvam. Pre ne môže byť investícia do kultúrnej infraštruktúry rizikovejšia, najmä ak nemajú dostatočné rezervy. Investícia do kultúrnej infraštruktúry môže priniesť dlhodobé výhody, ako napríklad nárast turizmu, kultúrne obohatenie miestnych komunít a zlepšenie životnej úrovne obyvateľov.

Obciam, ktoré sú momentálne v stabilnej finančnej situácii, ale majú nižší čistý majetok, môže byť prospešné investovať do kultúrnej infraštruktúry, ak investujú do správne naplánovaných a udržateľných projektov.

Obce by mohli zabezpečiť, aby investície do kultúrnej infraštruktúry neohrozili vyrovnanosť ich rozpočtu. Toto je obzvlášť dôležité pre obce, kde je rozdiel medzi príjmami a výdavkami menší.

Obce by mali zvážiť využitie externých zdrojov, ako sú štátne dotácie, granty z Európskej únie a investície zo súkromného sektora, na rozvoj kultúrnej infraštruktúry. Týmto spôsobom môžu znížiť záťaž na vlastné zdroje a získať príležitosti na realizáciu väčších projektov.

Je dôležité brať do úvahy aj potreby a záujmy miestnych komunít. Rozvoj kultúrnej infraštruktúry môže priniesť nielen ekonomické, ale aj sociálne výhody, ako napríklad posilnenie miestnej identity a zvýšenie komunitnej súdržnosti.

Celkovo vzaté, pre obce môže byť prospešné zaoberať sa kultúrnou infraštruktúrou, najmä pre tie, ktoré sú v stabilnej finančnej situácii a majú dostatočný čistý majetok. Takéto investície môžu dlhodobo prispieť k rozvoju miestnej ekonomiky a komunity. Obce, ktoré čelia finančným výzvam, by mali investíciám do kultúrnej infraštruktúry pristupovať opatrne a pokiaľ možno, zapojiť externé zdroje na realizáciu projektov.

2. CIEĽ A METODIKA PRÁCE

2.1. Cieľ práce

Cieľom bakalárskej práce bolo získať hlbší prehľad o tom, ako obce využívajú svoju kultúrnu infraštruktúru, ako udržiavajú kultúrne zariadenia a aké náklady sú s tým spojené. Zamerali sme sa na to, ako tieto obce obohacujú svoje komunity prostredníctvom kultúrnych zariadení a aké výdavky na kultúru vynakladajú. Skúmali sme dostupnosť a využitie rôznych kultúrnych infraštruktúr v konkrétnych oblastiach, pričom sme zdôraznili úlohu miestnych samospráv.

V centre nášho výskumu stála otázka, aké kultúrne aktivity, udalosti a príležitosti sú k dispozícii v 16 obciach vybranej oblasti a ako tieto aktivity vnímajú a hodnotia miestni obyvatelia. V práci sme sa snažili získať celkový obraz o tom, akú úlohu zohrávajú samosprávy pri formovaní kultúrneho života, najmä v oblastiach, kde je spoločenská účasť a kultúrny prístup kľúčový.

2.2. Metodika práce

Podrobnejšie informácie o kultúrnych zariadeniach a kultúrnom živote v danej obci, sme sa snažili získať prostredníctvom miestnych úradov cez dotazník. Komunikovali sme so samosprávami, hlavne so starostami, avšak zatiaľ nám na naše otázky, ktoré sa zaoberali nasledujúcimi témami, zodpovedali len traja zo šestnástich starostov: udržiavanie kultúrnych zariadení a ich náklady, organizácia kultúrnych programov a udalostí, stanovenie priorít a cieľov kultúrnej infraštruktúry, partnerstvá, zapojenie obyvateľstva, identifikácia výziev a obmedzení a plány na budúci rozvoj. Ak vedenie samospráv neodpovedalo na našu žiadosť, pokúsili sme sa získať informácie z dostupných zdrojov na webových stránkach daných obcí, napríklad prostredníctvom prehliadky dokumentov PHSR a preskúmaním záverečných účtov.

Pri prehliadaní dokumentov PHSR sme sa sústredili predovšetkým na kapitoly venované kultúre. Hľadali sme informácie o stave kultúrneho domu, či v obci pôsobí folklórny súbor a aké sú plány na budúci rozvoj týchto zariadení. Ak sme v týchto kapitolách nenašli potrebné údaje, preštudovali sme celý dokument. Bohužiaľ, zistili sme, že dokumenty v tomto regióne sú formulované veľmi podobne a viaceré obce používajú takmer identický text. Keďže sme nezískali všetky požadované informácie, hľadali sme ďalej na oficiálnych webových stránkach obcí. Informácie, ktoré sme potrebovali, sme nakoniec našli na webovej stránke www.hospodarenieobce.sk, ktorá poskytuje údaje o hospodárení obcí.

Tento postup sa ukázal ako najjednoduchší, pretože záverečné účty neboli zverejnené priamo na webových stránkach jednotlivých obcí.

2.2.1. Dotazníkový prieskum

Podstatným prvkom výskumu bol dotazníkový prieskum, ktorý sme navrhli tak, aby poskytoval široké spektrum informácií o rôznorodosti kultúrnych aktivít a ich vplyve na spoločnosť. Pri navrhovaní dotazníka sme dbali na to, aby sme integrovali otázky, ktoré sa zameriavajú na názory obyvateľov týkajúce sa dostupnosti kultúrnej infraštruktúry, rozmanitosti a kvality kultúrnych programov a na to, ako sa cítia zapojení do miestneho kultúrneho života.

Počas zhromažďovania údajov sme sa snažili zabezpečiť, aby sme pokryli širokú škálu demografických charakteristík respondentov, pričom sme zohľadňovali vek, etnickú príslušnosť a obce, kde momentálne žijú, aby sme zabezpečili, že výsledky výskumu dôveryhodne odrážajú kultúrne potreby a skúsenosti rôznych skupín. Na analýzu údajov sme použili rôzne štatistické nástroje, vrátane grafov, bodových a koláčových diagramov, ktoré nám pomohli identifikovať dôležité trendy a vzťahy, ktoré poskytli cenný pohľad na mechanizmy účinkovania kultúrnych politík a praxí samospráv. Dotazník sme sa snažili rozšíriť na sociálnych médiách, hlavne na Facebooku. Posielali sme dotazník aj vedeniam obcí. Cieľovú skupinu sme oslovovali prostredníctvom sociálnych médií alebo osobného kontaktu.

Celkovo sa bakalárska práca nezameriavala iba na zhromažďovanie a analýzu údajov, ale aj na to, aby poskytla konkrétne odporúčania pre miestne samosprávy. Tieto odporúčania vychádzali z otázok položených v dotazníkoch, ktoré mali za cieľ zlepšiť kultúrny život v obci na základe názorov respondentov. Výskum tak mal za cieľ poskytnúť pomoc pri tom, ako obce môžu ďalej rozvíjať svoj kultúrny život, čím podporujú väčšiu účasť obyvateľstva a zvyšujú ich spokojnosť.

3. VÝSLEDKY PRÁCE

3.1. Charakteristika vybraného regiónu

Pri písaní bakalárskej práce sme považovali za mimoriadne dôležité správny výber vzorky územia. Pre nás bolo kľúčové, aby si vybrané obce boli nielen geograficky blízke, ale aby odrážali aj naše osobné väzby. S týmto zámerom sme do vybraných obcí zahrnuli aj našu rodnú dedinu.

Vybrané vzorové územie sa nachádza v Nitrianskom kraji, konkrétne v okrese Levice. Tento región sa nachádza na juhozápade Slovenska a je významný svojou rozlohou: celkovo 6344 km². Okres Levice, na ktorý sme zameriavali náš výskum, je najväčším okresom na Slovensku s rozlohou 1551 km². Táto oblasť predstavuje približne 24 % celkovej rozlohy Nitrianskeho kraja a 3 % rozlohy krajiny (Law, 2024). V súlade s tým bolo hlavným cieľom nášho výskumu hlbšie spoznať kultúrne špecifiká regiónu. Pre tento účel sme si vybrali 16 kľúčových obcí, aby sme dosiahli reprezentatívne výsledky.

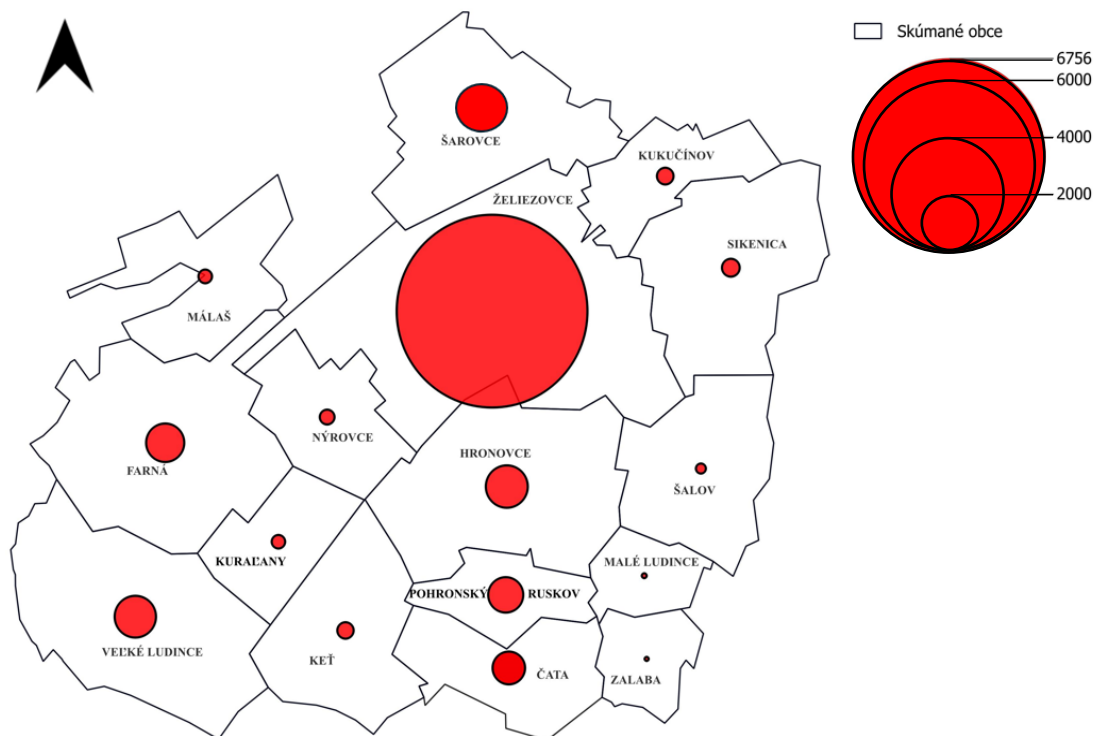
1. Obrázok: Mapa vybraného regiónu. Vlastné spracovanie.

3.1.1. Obyvateľstvo v regióne

V okrese Levice celkovo žije 110 469 obyvateľov, čo predstavuje približne 16 % obyvateľov nášho vzorového územia. Priemerná obytná štruktúra je malá, keďže celkovo tu žije 18 916 obyvateľov, čo sa rovná 1182 obyvateľov na jednu obec. V Želiezovciach žije takmer 40 % obyvateľov regiónu.

Na číslovanom mapovanom území, ktoré predstavujeme v našej práci, jednotlivé kruhy proporčne zobrazujú počet obyvateľov príslušných obcí (Sčítanie obyvateľov, domov

a bytov, 2021). Na obrázku číslo 2 môžete vidieť obce, ktoré tvoria vzorové územie, a ktoré dôkladne skúmame v našej bakalárskej práci.

2. Obrázok: Počet obyvateľov vo vybranom regióne. Vlastné spracovanie. Zdroj údajov: <https://www.scitanie.sk>

Pri výbere cieľového územia je dôležité spomenúť aj „Združenie maďarských pracujúcich v Československu“ (ďalej len CSEMADOK), ktoré vzniklo v Československu. Jeho hlavným cieľom je zachovávať maďarskú kultúru a tradície, zastupovať záujmy maďarskej komunity a zachovať maďarský jazyk a identitu. Jeho prítomnosť je takmer citeľná vo väčšine obcí a prispieva k obohateniu a formovaniu miestneho kultúrneho života (Varga, 2007).

3.2. Kultúrny život vo vybranom regióne

Tabuľka č. 2 poskytuje prehľad o tom, aké kultúrne zariadenia prevádzkuje každá obec v danom regióne a aké kultúrne akcie organizujú. Z tabuľky je zrejmé, že každá obec má aspoň jedno kultúrne zariadenie, ako sú kultúrne domy, vonkajšie pódia alebo miestne múzeá. V tabuľke sú uvedené aj typy podujatí, ktoré sa v týchto zariadeniach konajú.

Podrobnejšia analýza odhaľuje, ako často a na aké účely sú tieto kultúrne zariadenia využívané. Ukazuje sa, že niektoré obce pravidelne organizujú rôznorodé kultúrne akcie, čo naznačuje vysokú mieru zapojenia a aktívny komunitný život. Naopak, v iných obciach sú

kultúrne zariadenia využívané menej často, čo môže poukazovať na obmedzené zdroje alebo nižší záujem zo strany obyvateľov.

Táto analýza nám poskytuje hlbší pohľad na to, ako efektívne sú kultúrne domy spravované a akú úlohu zohrávajú v živote obyvateľov jednotlivých obcí. Pomáha tiež identifikovať oblasti, kde by mohla byť potrebná väčšia podpora alebo zlepšenie infraštruktúry na zvýšenie dostupnosti a kvality kultúrnych podujatí.

Využitie kultúrnych zariadení závisí od viacerých faktorov, vrátane:

- kapacity a kvality budovy z estetického a technického hľadiska,
- kvality a množstva poskytovaných aktivít a podujatí,
- demografických a územno-technických podmienok.

Všeobecne možno povedať, že v polovici obcí sú kultúrne domy zrekonštruované, a vonkajšie pódia sú buď nové, alebo čakajú na rekonštrukciu. Ľudové domy a pamätné izby sa budú rekonštruovať vo viacerých obciach, alebo už prešli rekonštrukciou.

	TVRDÁ INFRAŠTRUKTÚRA					MÄKÁ INFRAŠTRUKTÚRA		
	Kultúrny dom	Vonkajšie pódium	Ľudový dom/ Pamätná izba	Knižnica	Každoročný festival	Folklorný súbor/ Spevácky súbor	Obecné dni	
Obec/ počet obyvateľov								
Železovce/ 6 756	x	x	x	x	x	x	x	x
Šarovce/ 1 606	x		x	x		x	x	x
Hronovce/ 1 486	x		bude	x			x	x
Veľké Ludince/ 1 464	x	x	x	x			x	x
Farná/ 1 349	x	x	x	x		x	x	x
Pohronský Ruskov/ 1 241	x	x	x	x			x	x
Čata/ 1 085	x		x	x		x	x	x
Sikenica/ 627	x			x			x	x
Kukučínov/ 587	x		x				x	x
Keť/ 577	x		x	x			x	x
Nýrovce/ 520			x	x			x	x
Málaš/ 480	x			x			x	x
Kural'any/ 475	x			x			x	x
Šalov 352	x		x	x			x	x
Malé Ludince/ 170	x						x	x
Zalaba/ 141	x	x	x	x	x		x	x

2. Tabuľka: Prehľad kultúrnych zariadení a akcií v obciach. Vlastné spracovanie

Želiezovce: V obci sa nachádza kultúrny dom, vonkajšie pódium, múzeum a knižnica. Pôsobí tu množstvo združení a organizácií, ktoré podporujú a rozvíjajú kultúru. Mesto Želiezovce v sledovanom období, od roku 2018 do roku 2022, vynaložilo na kultúrny život rôzne sumy peňazí. V roku 2018 minuli viac ako 115 tisíc eur, čo je jeden z najvýznamnejších údajov spomedzi skúmaných obcí. V nasledujúcich rokoch bol zaznamenaný mierny pokles výdavkov na kultúru, najmä v rokoch 2020 a 2021.

Rôzne podujatia, ktoré sa konajú počas celého roka, vykazujú vysokú mieru využitia. Väčšina kultúrnych podujatí sa koná v miestnom kultúrnom dome, kultúrnom dome v mestskej časti Mikula a v zrekonštruovanom amfiteátri. V parku sa každoročne koná festival „Celonárodný festival ľudového umenia“, ktorého hlavným organizátorom je CSEMADOK.. Okrem toho mesto každý rok organizuje tradičný Ondrejský jarmok a mestské dni. Kultúrny dom hostí mnoho podujatí, rôzne predstavenia, plesy a je aj sídlom miestneho folklórneho súboru. Celkovo možno povedať, že kultúrny život v meste je bohatý a kultúrna infraštruktúra je dobre využitá. (Dániel, Herbert, & Szabo, 2017)

Šarovce: Kultúrny a spoločenský život je uspokojujivý, no má veľký potenciál pre rozvoj. Obecný úrad je hlavným koordinačným bodom, ktorý sa zapája do takmer všetkých aktivít, čo zvyšuje aj využitie kultúrneho domu. Každoročne sa v obci koná niekoľko kultúrnych podujatí, napríklad vo februári maškarný bál a v máji stavenie mája. Z dostupných informácií však nebolo jednoznačné, do akej miery obec využíva svoje kultúrne zariadenie. Obec Šarovce v posledných rokoch priemerne vynakladala 50 tisíc eur na kultúrnu infraštruktúru. Tieto sumy naznačujú, že kultúrny život v obci je bohatý, ale vždy je priestor na ďalší rozvoj.

Čata: Kultúrny dom je miestom rôznych kultúrnych aktivít, ale jeho technický stav nie je vyhovujúci a vyžaduje si kompletnú rekonštrukciu, čo znižuje jeho využitie. Podľa dokumentu PHSR obce medzi slabé stránky kultúrneho života patrí potreba vytvorenia komunitného priestoru, ktorý by slúžil na rôzne oslavy, nedostatok záujmu ľudí o organizovanie programov a nedostatok vhodného vybavenia pre kultúrne a vzdelávacie podujatia.

Medzi silné stránky kultúrneho života patrí prítomnosť dvoch fungujúcich folklórnych súborov a každoročne usporiadané oslavy na počesť svätého Benedikta a Mikuláša. Na základe týchto informácií, a ako už bolo spomenuté, vedenie obce by malo dôkladne zvážiť svoj rozpočet na kultúrny život. V posledných rokoch vynakladali na kultúrny život sumy medzi 30 a 40 tisíc eur. Hoci rekonštrukcia kultúrneho domu by mohla byť možným riešením problémov, sama o sebe nemusí byť dostatočná.

Sikenica: Kultúrny dom je centrom kultúrneho a spoločenského života, disponuje tromi miestnosťami, obecnou knižnicou a internetovou miestnosťou. Od jeho modernizácie sa tu počas celého roka organizujú rôzne podujatia, čo vedie k vysokej miere využitia.

Rozpočet obce Sikenica na kultúru sa v priebehu rokov menil. V roku 2018 vynaložili 32 tisíc eur, zatiaľ čo v roku 2021 sa táto suma výrazne znížila na 9 tisíc eur, pravdepodobne v dôsledku pandémie COVID-19.

Málaš: Kultúrny dom a príslušné územie prešli kompletnou rekonštrukciou v rokoch 2007 až 2013, čo zvýšilo ich využitie. Konajú sa tu vystúpenia hudobných a tanečných skupín, ako aj rôzne obecné, kultúrne a športové podujatia. Obec uprednostňuje fašiangové, matičné a hodové oslavy. Vedenie obce každoročne organizuje aj dni obce.

Na základe týchto informácií sa domnievame, že obec nevyužíva svoje možnosti naplno. V rozpočte sú tiež viditeľné významné poklesy. Kým v roku 2019 vynaložili na kultúru 24 tisíc eur, v roku 2022 to bolo len niečo viac ako 2 tisíc eur. Hoci je pravdepodobný vplyv pandémie, okrem jednej obce sme nezaznamenali taký drastický pokles ako v Málaši.

Nýrovce: Celoročne sa tu konajú spoločenské a športové udalosti. Najmä sa tu organizujú národné dostihy a westernové show. Existujú aj udalosti, ktoré sa konajú v kultúrnom sektore, ale ich počet je zanedbateľný. Takže možno povedať, že v obci nefunguje kultúrny život tak, ako by mohol.

Finančné výdavky na kultúru v Nýrovciach vykazujú zaujímavé trendy. Zatiaľ čo v roku 2018 bolo na kultúru vynaložených 21 000 eur, v roku 2020 to bolo len 699 eur. Ročne sa vyskytujú veľké zmeny vo financiách. Na základe toho by sme povedali, že vedenie obce nepovažuje za veľmi dôležité organizovať kultúrne programy. Vzhľadom na slabú využívanosť kultúrnych zariadení by bolo možno vhodné zvážiť ich ďalšie fungovanie. Na základe dokumentu PHSR obce vyplýva, že vedenie plánuje organizovať viac kultúrnych programov a udržiavať rovnováhu v kultúrnom a spoločenskom živote prostredníctvom rôznorodých udalostí a aktivít.

Hronovce: Tu pôsobí viacero spoločenských organizácií, ktoré aktívne prispievajú k obohateniu kultúrneho života. Aktivity občianskeho združenia Ferenc Dudich prispievajú k vyššej využiteľnosti zariadení. Obec plánuje väčšiu podporu pre spoločenský život a kultúrnu identitu. Obec Hronovce investovala rôzne sumy do organizovania kultúrneho života. Lepšia spolupráca s miestnymi organizáciami by mohla pomôcť oživeniu kultúrneho života a efektívnejšiemu využívaniu kultúrnych zariadení.

Pohronský Ruskov: Kultúrny dom sa využíva na rôzne kultúrne a spoločenské podujatia, najmä ročne sa konajúcich obecných slávností. Organizácia CSEMADOK

zohráva dôležitú úlohu v obci, každoročne organizuje niekoľko podujatí. Medzi strategické ciele obce patrí aktívna podpora spoločenského života a posilnenie kultúrnej identity. Z dokumentov obce vyplýva, že kultúrny dom bol v predchádzajúcich rokoch čiastočne zrekonštruovaný. Plánuje sa úplná rekonštrukcia kultúrneho domu, na ktorú sa očakáva dotácia vo výške 400 000 eur.

Šalov: Kultúrny dom zohráva dôležitú úlohu ako miesto pre menšie kultúrne a spoločenské udalosti, vrátane tradičných podujatí, čím sa zvyšuje jeho využitie. Malé rozmery obce a zloženie obyvateľstva nepriaznivo ovplyvňujú aj finančné prostriedky určené na kultúrnu sféru: priemerne sa na tento účel vynaloží 3 000 eur. Okrem bežných obecných slávností a menších podujatí pre deti by vedenie obce malo zvážiť, či je opodstatnené udržiavať kultúrne zariadenia.

Veľké Ludince: V minulých rokoch bola kultúrna budova zrekonštruovaná a teraz funguje ako komunitné centrum. Každoročne sa organizuje viac kultúrnych a iných podujatí. Napríklad tradičný Deň obce sa koná na vonkajšom krytom pódiu, zatiaľ čo iné udalosti, ako plesy alebo zimné podujatia, sa konajú v bývalej reštaurácii družstva. Vedúci obce aktívne usilujú o udržanie kultúrneho života, čo dokazuje aj skutočnosť, že v minulých rokoch, napríklad v rokoch 2020 a 2021, boli vyčlenené sumy medzi 45 000 a 50 000 eur na kultúrne účely. Pravdepodobne z týchto peňazí sa tiež investovalo do rekonštrukcie kultúrneho domu. V ostatných rokoch boli sumy v rozmedzí od 10 000 do 20 000 eur určené na kultúrne iniciatívy.

Kuraľany: Obec disponuje kultúrnou infraštruktúrou a mnohými možnosťami organizácie kultúrneho a spoločenského života. Nepravidelné využívanie knižnice a kultúrneho domu je negatívnym znakom, ktorý poukazuje na to, že do akej miery sú tieto inštitúcie dôležité a cenné pre komunitu. Slabiny obce, ako je nízky záujem o tradície a knižnicu, a nedostatočne rozvinutý kultúrny turizmus naznačujú, že je potrebné ďalšie úsilie na obohatenie kultúrneho života a zachovanie kultúrneho dedičstva. Komunita by mohla byť ešte aktívnejšia v udržiavaní tradícií ako aj vedenie obce s organizovaním kultúrnych podujatí a mala by hľadať príležitosti na rozvoj a propagáciu kultúrneho turizmu.

Kukučínov: Kultúrny dom je k dispozícii a plánujú zvýšiť jeho kapacitu, čo by v budúcnosti mohlo ešte viac zvýšiť jeho využitie. Kultúrne udalosti sa financujú a organizujú z vlastných zdrojov. Obec plánovala viacero opatrení v poslednom období, vrátane úplnej rekonštrukcie kultúrneho domu a uskutočnenia rôznych kultúrnych a spoločenských udalostí. Podpora kultúrnych a spoločenských aktivít je prioritou pre rozvoj kultúrneho a spoločenského života v obci a regióne. V posledných rokoch obec vynakladala na kultúrne

aktivity meniace sa sumy, od 7 000 eur až po 26 000 eur. Kultúrny potenciál spí v srdci obce a ak plánované zmeny dostanú pozitívne hodnotenie, výrazne by to pomohlo rozvoju kultúrneho života.

Malé Ludince: Počas roka sa koná niekoľko podujatí, ktoré prispievajú k spoločenskému a kultúrnemu rozvoju, čím sa zvyšuje využitie zariadení. Avšak na základe rozpočtu obce možno konštatovať, že suma určená na kultúru bola v roku 2018 bohužiaľ nulová a pre rok 2021 neexistujú žiadne údaje. Sumy dostupné pre roky 2019, 2020 a 2022 neprekročili úroveň, ktoré boli typické pre ostatné obce. Na základe toho sa dá predpokladať, že napriek organizácii viacerých udalostí v obci by vedenie malo zvážiť význam kultúrneho domu. V ich dokumente PHSR totiž spomínajú, že aj blízke obce poskytujú programy pre obyvateľov.

Analýza dokumentov PHSR naznačuje, že obce v regióne vo všeobecnosti disponujú kultúrnymi domami, ktorých využitie sa však líši. Využitie kultúrnych zariadení závisí na niekoľkých faktoroch, vrátane kapacity a kvality budov, poskytovaných aktivít a podujatí, ako aj demografických a územných podmienok.

Na základe dostupných údajov obce investujú rôzne sumy do kultúrnych cieľov, čo ovplyvňuje udržiavanie a rozvoj kultúrnych domov. Aj keď je v niektorých oblastiach kultúrneho života aktívny, vždy existuje priestor pre ďalší rozvoj, najmä v oblasti kultúrneho turizmu a ochrany tradícií.

Zbierané finančné údaje sa sústreďujú hlavne na udržiavanie kultúrnych zariadení a organizovanie rôznych kultúrnych udalostí. Tieto údaje pochádzajú zo závierok obce.

Počas nášho výskumu sme zistili, že na skúmanom území chýba pravidelné riešenie a porozumenie umeleckému, kultúrnemu a štrukturálnemu deficitu. Platby z EÚ sa často sústreďujú na jednoducho dokumentovateľné intervencie, ako je napríklad obnova kultúrnych miest, čo má za následok, že kultúrna infraštruktúra zostáva na určitej úrovni nevyužitá (Betzler, 2023).

Obyvateľov	Výdavky spolu	Výdavky na kultúru	Výdavky na kultúru/osoba	% podiel
do 250	207 100 €	6 607 €	22 €	3,19%
251-500	1 046 972 €	13 873 €	11 €	1,33%
501-1000	1 956 563 €	122 943 €	53 €	6,28%
1001-2000	8 104 079 €	536 926 €	66 €	6,63%
5001-10000	9 135 037 €	288 375 €	43 €	3,16%
Spolu	20 449 751 €	968 724 €	–	4,74%

3. Tabuľka: Podiel výdavkov na kultúru podľa veľkostných skupín na rok 2022. Vlastné spracovanie. Zdroj: <https://www.hospodarenieobci.sk>

Tabuľka číslo tri zobrazuje obce vybraného regiónu kategorizované a zoradené podľa počtu obyvateľov. Okrem počtu obyvateľov sú v tabuľke uvedené aj celkové výdavky každej obce a sumy, ktoré vynaložili na kultúru. Tabuľka ďalej uvádza sumu kultúrnych výdavkov na jedného obyvateľa a ich percentuálny podiel v rámci celkových výdavkov obce.

Z tabuľky môžeme vidieť, že obce vo vybranom regióne majú spolu celkové výdavky presahujúce 20 miliónov eur. Avšak na kultúru vynaložili spolu len necelý 1 milión eur, čo predstavuje iba 4,74% z celkových výdavkov. Tento údaj poukazuje na relatívne nízku prioritu, ktorú obce prikladajú kultúrnym aktivitám a infraštruktúre.

Podrobnejšia analýza tabuľky odhaľuje veľké rozdiely medzi jednotlivými kategóriami. Niektoré obce s vyšším počtom obyvateľov investujú do kultúry viac, ale keď sa tieto výdavky prepočítajú na jedného obyvateľa, ukazuje sa, že menšie obce môžu vynakladať relatívne vyššie sumy na obyvateľa. Tieto rozdiely môžu byť spôsobené rôznymi faktormi, ako sú dostupné rozpočtové zdroje, miestne kultúrne tradície a úroveň angažovanosti obyvateľov v kultúrnom živote.

3.2.1. Obec Zalaba, Farná a Keť

V tejto podkapitole sme podrobne analyzovali tri konkrétne obce. Ako sme už spomenuli, poslali sme dotazník samosprávam šiestnástich vybraných obcí, ale odpovede sme dostali len od troch z nich. Nasledujúca analýza podrobnejšie popisuje využívanie a prevádzkovanie kultúrnych zariadení v obciach Zalaba, Farná a Keť.

Obec Zalaba aktívne využíva svoju kultúrnu infraštruktúru. Obecný úrad organizuje väčšinu kultúrnych udalostí, ale tiež podporuje programy organizované miestnymi organizáciami a cirkvami. Dôraz sa kladie na partnerstvá, ktoré umožňujú zdieľanie zdrojov a skúseností. Prevádzka infraštruktúry si vyžaduje ročné náklady, ktoré obec minimalizuje prostredníctvom dobrovoľníckej práce. Udržiavanie kultúrnych zariadení vo výške 3 500 eur ročne. Prioritné a ciele obce v oblasti kultúrnej infraštruktúry sa zameriavajú na potreby

obyvateľstva a regionálne rozvojové stratégie. Plánovanie a financovanie projektov predstavuje výzvu, ale obec využíva aj externé finančné zdroje. Miestna komunita aktívne participuje na plánovaní a rozhodovaní, čo umožňuje efektívnejšie využitie dostupných zdrojov. Do budúca sa plánuje modernizácia infraštruktúry vrátane obnovy obecného domu a kultúrneho centra. (Pathó Bögi, 2024)

Obec Farná aktívne prevádzkuje a podporuje svoje kultúrne zariadenia s ročným rozpočtom 9430 eur. Súčasne sa zúčastňujú organizácie kultúrnych programov a ich podpora, pričom miestne organizácie prispievajú svojím dielom. Financovanie ich rozvoja je zabezpečené dotáciami. Obec určuje priority a ciele v oblasti kultúrnej infraštruktúry, s ohľadom na potreby obyvateľov, hoci nie je meraná ich efektivita. Udržiavajú úzke vzťahy s ďalšími organizáciami a ich financovanie zabezpečujú členské príspevky a dotácie. Obyvateľstvo sa zapája do rozhodovacieho procesu, pričom nevznikajú dodatočné náklady. V plánoch na rok 2024 je zahrnutá rekonštrukcia múzea. Pravidelne organizujú bezplatné verejné kultúrne udalosti s cieľom podporiť rozmanitosť a spolupatričnosť. (Csomorová, 2024)

Obec Keť aktívne podporuje a prevádzkuje svoje základné kultúrne zariadenia s ročnými nákladmi 26 908 eur. Zároveň sa zúčastňujú na organizovaní rôznych kultúrnych programov a ich podpore. Na udržiavanie a rozvoj kultúrnej infraštruktúry každoročne vyčleňujú 11 250 eur. Obec sleduje efektivitu a vplyv kultúrnej infraštruktúry na komunitu, pričom na tento účel ročne minú 900 eur. Čelia mnohým výzvam a obmedzeniam, pričom na ich riešenie každoročne vyčleňujú 25 395 eur. Na plánované budúce projekty vyčlenili sumu 28 281 eur. Obec prijíma opatrenia na zlepšenie dostupnosti kultúrnej infraštruktúry a podporu kultúrnej diverzity. (Farkas, 2024)

3.3. Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

3.3.1. Demografické údaje respondentov

Naším cieľom bolo osloviť obyvateľov 16 rôznych obcí s otázkami týkajúcimi sa využívania kultúrnej infraštruktúry. Odpovede sme zoskupili na základe údajov z prvej časti dotazníka, pričom sme zohľadnili jazyk, vek a národnosť. Celkovo sme získali 132 odpovedí na 17 otázok uvedených v prieskume. Medzi respondentmi prevládali ženy, keďže takmer 90 % z nich (117 respondentov) boli ženy. Pokiaľ ide o vekové skupiny, pozorujeme, že väčšina odpovedí pochádzala z vekových kategórií 26-40 a 41-55 rokov, čo predstavuje spolu 88 odpovedí. Najmenej odpovedí sme získali od vekových skupín 10-18 a 65+ rokov, iba vo forme 7 odpovedí.

Dotazník poskytol možnosť odpovedať v slovenskom aj maďarskom jazyku, pričom jazyk vyplnenia neovplyvnil hodnotenie odpovedí, pretože národnosť bola samostatnou otázkou. V kategórii národností sme zaznamenali najviac odpovedí od respondentov maďarskej národnosti (106 odpovedí), zatiaľ čo od respondentov slovenskej národnosti sme získali 25 odpovedí, a respondenti rómskej národnosti poskytli 1 odpoveď.

Je možné pozorovať zoznam jednotlivých obcí a počet odpovedí v nich, kde vyniká veľký počet odpovedí z obcí Farná, Veľké Ludince, Želiezovce a Keť, ktoré predstavujú 70 % odpovedí. Bohužiaľ, od 4 obcí sme nedostali žiadne odpovede: Sikenica, Kukučínov, Kuraľany a Malé Ludince. Okrem toho sme dostali ďalších 19 odpovedí z obcí, ktoré pôvodne neboli súčasťou skupiny respondentov v prieskume, avšak tieto odpovede môžu byť tiež dôležité pre porozumenie kultúrneho života v regióne, keďže aj títo respondenti prispievajú k formovaniu kultúrneho života, hoci nežijú v regióne.

3.3.2. *Obraz kultúrneho priestoru regiónu*

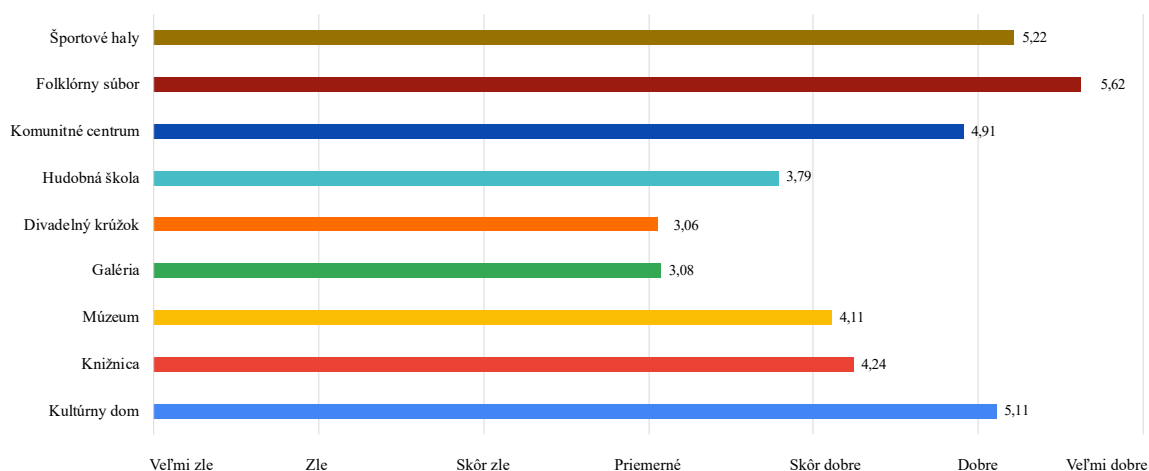
Graf č. 1 zobrazuje rôzne kultúrne inštitúcie a ich využitie, kde na osi X a Y je možné vidieť mieru využitia kultúrnych zariadení, podľa tých 132 respondentov. Jednotlivé inštitúcie boli hodnotené na základe odpovedí na škále od najhoršieho po najlepšie. Na základe týchto údajov je možné jasne identifikovať skupiny inštitúcií. Účastníci mohli vybrať na 7-stupňovej škále, kde boli tieto kategórie: veľmi zlé, zlé, menej zlé, priemerné, menej dobré, dobré a veľmi dobré. Počas spracovania sme jednotlivé odpovede označili číslami od 1 do 7 (1 je najhoršie, 7 je najlepšie), čo nám uľahčilo prácu s údajmi pri hodnotení.

Analýzou využitia kultúrnych inštitúcií uvedených na grafe je možné ich rozdeliť do troch hlavných skupín. Medzi inštitúcie s priemerným hodnotením patrí divadelný krúžok, hudobná škola a galéria. Medzi inštitúcie s dobrým hodnotením patrí komunitné centrum, múzeum a knižnica. Najlepšie hodnotenia získali kultúrny dom, športová hala/športové ihrisko a folklórny súbor, ktoré sa už blížia k veľmi dobrému hodnoteniu. Z toho je zrejmé, že medzi kultúrnymi inštitúciami existujú významné rozdiely vo využití.

Na základe výsledkov je odporúčané zaviesť ďalšie propagačné aktivity pre inštitúcie s nižším využitím, aby zvýšili svoju návštevnosť a využitie. Zároveň je vhodné zamerať sa na udržanie dosiahnutých výsledkov a ďalšie rozvojové opatrenia v prípade inštitúcií s priemerným a vysokým hodnotením, aby uspokojili požiadavky verejnosti.

Na základe údajov je zrejmé, že inštitúcie a komunitné udalosti v jednotlivých obciach zohrávajú pre obyvateľov veľmi významnú úlohu. Napríklad v obci Veľké Ludince má

komunitné centrum významnú úlohu, najmä pre etnické menšiny, pretože slúži ako dôležité miesto stretávania. Pracovníci kultúrneho domu organizujú mnoho podujatí, ktoré výrazne spájajú obyvateľov dediny, ako sú tanečné zábavy, dedinské dni a trhy. Športové zariadenia, ako sú športové haly a ihriská, zohrávajú kľúčovú úlohu v obciach regiónu, najmä pokiaľ ide o futbalové tímy. Zápas medzi tímami v regióne sú významnými udalosťami. Medzi vynikajúce folklórne súbory patria Kincső a Nádas. Tieto súbory priťahujú tanečníkov z mnohých obcí regiónu, čo vedie k významnému posilneniu solidarity a spolupráce medzi obcami. Ich účasť na mnohých zahraničných festivaloch prispieva k zlepšeniu reputácie obcí.

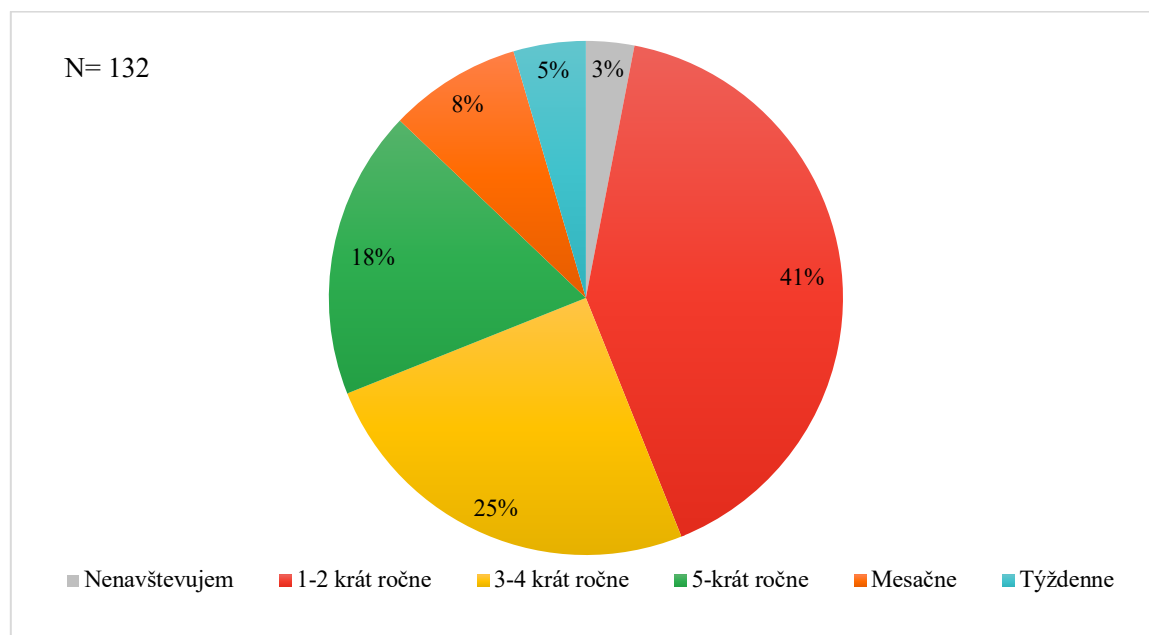
1. Graf: Využitie kultúrnych zariadení podľa respondentov. Vlastné spracovanie.

Na základe grafu číslo 2 môžeme získať náhľad na účasť respondentov na kultúrnych podujatiach. Zo 132 opýtaných 97 % sa zúčastňuje na kultúrnych podujatiach v regióne a iba 3 % sa na nich nezúčastňuje vôbec.

V koláčovom diagrame môžeme vidieť detailnejšie rozdelenie, ako často sa respondenti zúčastňujú na kultúrnych podujatiach. Je vidieť pestrejšiu paletu farieb a rozdelenie podľa frekvencie účasti. Najväčšia červená časť (41 %) ukazuje, že veľká časť opýtaných sa zúčastňuje na kultúrnych podujatiach iba 1-2 krát ročne. Nasleduje žltá časť, ktorá predstavuje tých, ktorí sa zúčastňujú 3-4 krát ročne. Stredne veľká zelená časť poukazuje na účasť päťkrát ročne, zatiaľ čo menšie oranžové a modré časti reprezentujú mesačnú a týždennú aktivitu, hoci ich podiel je minimálny.

Z údajov je zrejmé, že väčšina účastníkov sa zúčastňuje na kultúrnych podujatiach skôr sporadicky a len niekoľkokrát do roka alebo ešte zriedkavejšie. Tyrkysová a oranžová časť na diagrame jednoznačne dominuje. (dve tretiny opýtaných), z čoho vyplýva, že

významná časť ľudí sa zapája do kultúrnych aktivít iba občas. Tí, ktorí často navštevujú kultúrne podujatia, teda aspoň raz mesačne, tvoria len 13 %.

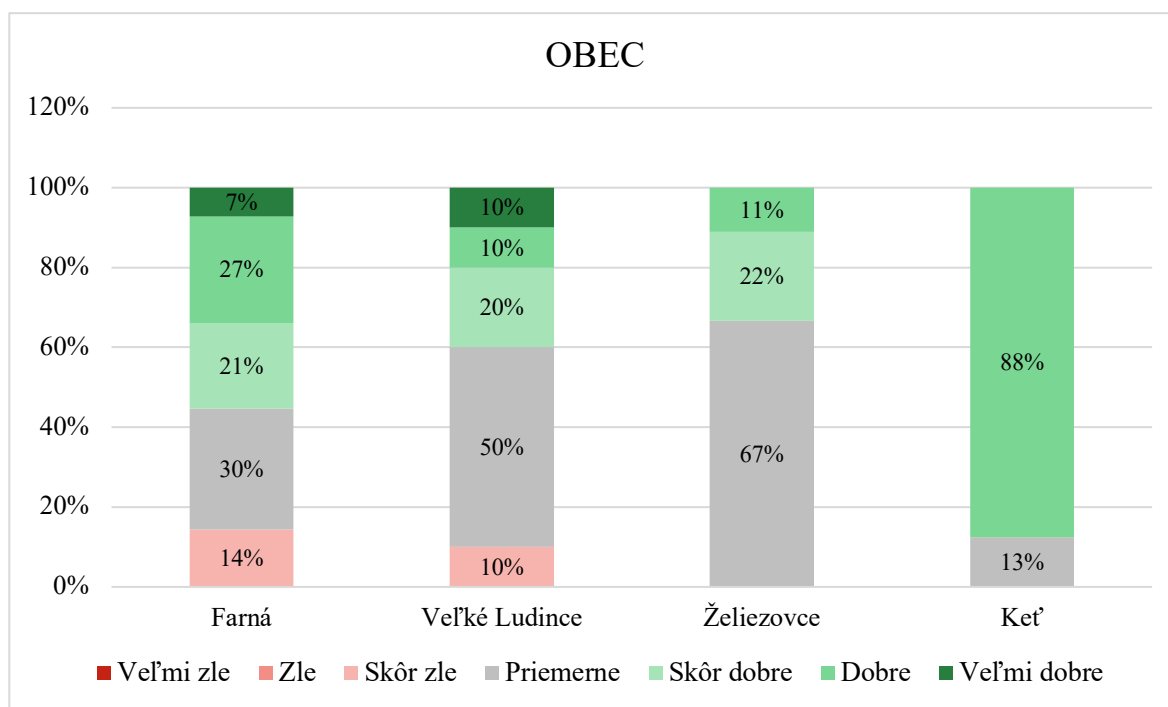
2. Graf: Navštevnosť kultúrnych udalostí v regióne Vlastné spracovanie.

Výsledky poukazujú na to, že obyvatelia regiónu majú záujem o kultúrne podujatia, či už ide o dedinské dni, plesy alebo iné tradičné akcie. Zvlášť vysoký záujem je vo Farnej, Veľkých Ludinciach, Želiezovciach, Ketí a Čate, kde podujatia s rôznorodými programami pritiahnu publikum, prispievajúc k posilneniu miestnej identity a súdržnosti. Ľudia sú ochotní precestovať niekoľko kilometrov za kvalitnými a pestrofarebnými kultúrnymi zážitkami, čo ukazuje, že tieto podujatia majú pre miestne komunity veľký význam.

3.3.3. Hodnotenie kultúrnych programov

Na základe tretieho a štvrtého grafu je možné vidieť, aké názory majú obyvatelia 16 obcí, ktoré boli v prieskume vyznačené, na miestne a regionálne programy. Údaje z grafov umožňujú urobiť viaceré závery o hodnotení miestnych a regionálnych kultúrnych programov.

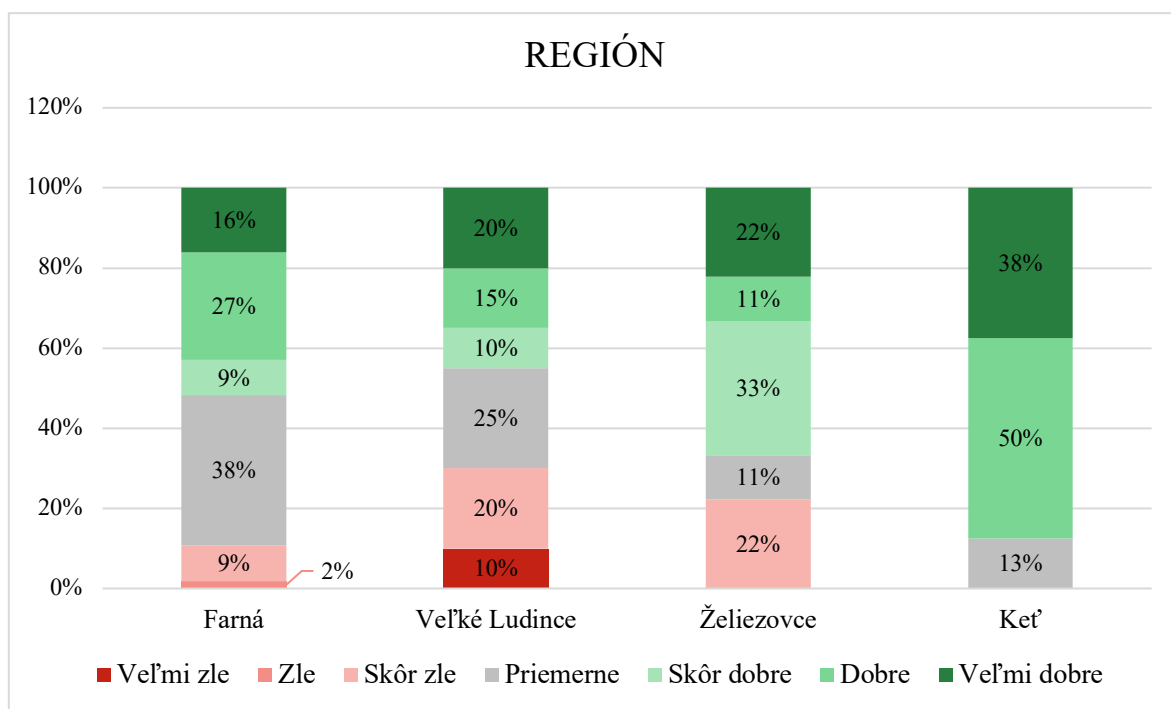
Pri hodnotení miestnych kultúrnych programov možno pozorovať rôzne trendy. Najkomplexnejšie spätné väzby prišli z obcí Farná a Veľké Ludince, kde sa nachádzajú hodnotenia od "skôr zlého" po "veľmi dobré". V meste Želiezovce prevláda hodnotenie ako "priemer", zatiaľ čo v obci Keť účastníci zhodnotili podujatia ako „dobré“.

3. Graf: Hodnotenie kultúrnych programov vybraných obcí. Vlastné spracovanie.

Celkovo je "priemer" najčastejšie hodnoteným stupňom. V obci Keť je pozoruhodný výsledok, kde 88% respondentov označila "dobré" hodnotenie. Všeobecne prevládajú pozitívne spätné väzby v obciach. Avšak negatívne hodnotenia sú tiež dôležité na zamyslenie a je potrebné preskúmať, ako možno programy zlepšiť a prečo ich niektorí hodnotia negatívne. Pravdepodobne tí, ktorí poskytli negatívne spätné väzby, by chceli vidieť iné typy podujatí. Ďalším možným dôvodom - podľa mojich skúseností - je, že s výnimkou Želiezoviec, sú programy skôr zamerané na maďarskú menšinu.

V regióne organizované programy vykazujú komplexné hodnotenia obyvateľov jednotlivých obcí. Na grafe možno nájsť hodnotenia od "veľmi zlého" po "veľmi dobré". Negatívne hodnotenia sa objavujú na troch obciach, pričom Keť vyniká nadpriemernými hodnoteniami. Vo všetkých štyroch obciach sa nachádza hodnotenie "veľmi dobré", ktoré je výraznejšie než pri hodnotení miestnych programov.

4. Graf: Hodnotenie kultúrnych programov vybraného regiónu .Vlastné spracovanie.

Rôznorodé spätné väzby umožňujú viaceré závery. Všeobecne pozitívnejšie hodnotenia naznačujú, že väčšina respondentov považuje programy organizované v iných obciach regiónu za lepšie ako tie v ich vlastnej obci. V obciach Farná a Veľké Ludince sa opäť objavujú vyššie percentuálne podiely negatívnych hodnotení, a teraz sa k nim pridáva aj Želiezovce. Respondenti si myslia, že je ešte čo zlepšovať na programoch, či už ide o ich rôznorodosť, charakter alebo jazyk.

Odporúčania na rozvoj

- Cieľová propagácia a komunikácia: Dôležité je sledovať menej využívané miestne lokality s nižšou úrovňou spokojnosti. Treba vykonávať cielené propagačné a komunikačné aktivity na týchto miestach.
- Zapojenie komunity: Je dôležité aktívne zapájať miestne komunity do plánovania a realizácie programov. Týmto spôsobom môžu programy lepšie odrážať a uspokojovať rôzne potreby a preferencie obyvateľov.
- Kontinuálny rozvoj a zlepšovanie na základe spätnej väzby: Je potrebné neustále sledovať spätnú väzbu a na základe nej zlepšovať kultúrne programy na miestnej aj regionálnej úrovni. Programy by mali flexibilne reagovať na potreby a meniace sa preferencie obyvateľstva.

Tieto odporúčania môžu pomôcť k tomu, aby kultúrne programy ešte viac prispievali k zlepšeniu životnej úrovne a kultúrnemu obohateniu miestnych komunít, a zvýšili spokojnosť a účasť na programoch.

3.3.4. Prehodnotenie kultúrnych centier

V rámci dotazníkového prieskumu sme sa opýtali ľudí, či by súhlasili s tým, keby miestne samosprávy vo vybranom regióne rozhodli o spoločnom prevádzkovaní jedného kultúrneho zariadenia, a v ostatných obciach zatvorili tie inštitúcie, a nahradili ich iným zariadením s inou funkciou. Zistili sme, že 46 % odpovedalo nie, 17 % áno. Odpoveď „možno“ vo výške 37 % naznačuje, že veľa ľudí nie je si úplne istých, či by podporili alebo odmietli takéto opatrenie.

Medzi respondentmi podporujúcimi zlúčenie inštitúcií sme prekvapivo zistili, že mnohí (väčšina) pozitívne hodnotili vybavenosť kultúrnej infraštruktúry. Toto naznačuje, že tí, ktorí sú ochotní prijať zmeny, stále usilujú o vysokú úroveň kultúrnych služieb.

Môžeme uviesť príklady obcí, kde kultúrny dom zostáva nevyužitý. Prestavba miestnej kultúrnej infraštruktúry by mohla byť kľúčovým krokom pri rozšírení kultúrnych možností.

Príklady novej premeny nevyužívaných kultúrnych domov zahŕňajú:

Jeden skvelý príklad z dobrej praxe predstavuje obec Farná. V minulosti mala obec dva kultúrne domy. Starší z nich bol prerobený na pekáreň, čím vznikli nové pracovné miesta. Realizácia však nie je ľahká, pretože je potrebné zohľadniť množstvo faktorov, ako je technický stav budovy, právne predpisy a najmä finančné možnosti.

Ľudí sme sa pýtali, aké faktory ovplyvňujú ich rozhodnutie zúčastniť sa na kultúrnych podujatiach. Z výsledkov vyplýva, že najdôležitejšie aspekty sú osobný záujem, hobby, čas a dostupnosť. Miesto konania a odporúčania od priateľov tiež zohrávajú dôležitú rolu. Naopak, charakter udalosti a náklady nie sú pre ľudí také dôležité, čo ukazuje, že osobný záujem a časové možnosti sú kľúčové pri rozhodovaní sa. Tento pohľad poskytuje dôležité usmernenie pre kultúrnych organizátorov, ako môžu urobiť podujatia atraktívnejšími a dostupnejšími pre verejnosť.

Kultúrne faktory, ako zábava, voľný čas a sociálne vzťahy, sú kľúčové pri formovaní kvality života v sídle. Naopak, vzdelanie, kreativita, kultúrna rozmanitosť a ekonomický rozvoj sú menej dominantné. Zlepšenie kultúrnych a voľnočasových možností môže prispieť k atraktivite miesta pre jeho obyvateľov.

Odporúča sa, aby miestne vedenie a kultúrne organizácie spolupracovali na premene nedostatočne využívaných kultúrnych zariadení a rozšírení ponuky kultúrnych a voľnočasových aktivít. Pri plánovaní kultúrnych programov je dôležité zohľadniť účastnícke zvyky a preferencie ľudí, aby sa dosiahla maximálna účasť a prospech pre miestnu komunitu.

Rozšírenie voľnočasových možností môže zahŕňať organizovanie tematických festivalov a športových aktivít, ktoré prilákajú rôznorodé skupiny obyvateľov.

V rámci výskumu sme sa opýtali ľudí, ako by sa mohli rozvíjať miestne udalosti a efektívnejšie využívať kultúrne infraštruktúry. Získali sme rôznorodé odpovede vrátane nových iniciatív a nápadov na rozvoj existujúcich praktík. Napríklad, lepšia spolupráca medzi samosprávami a združeniami by mohla viesť k organizácii väčšieho počtu podujatí. Zdalo sa, že prvým krokom by bolo priamo opýtať sa obyvateľstva, aké typy programov by chceli vidieť, aby udalosti skutočne odrážali ich potreby.

Efektívne využitie finančných možností je kľúčové. V záujme udržateľnosti mnohí zdôraznili dôležitosť písania grantových žiadostí, čím by boli podporované občianske združenia, folklórne skupiny a školy. Podpora vzdelávania a zachovávanie tradícií sú tiež dôležité aspekty. Využitím štátnej podpory a podaním viacerých žiadostí je možné zlepšiť kvalitu a rozmanitosť udalostí.

Posilnenie spolupráce medzi miestnymi organizáciami je kľúčom k efektívnejšiemu využívaniu zdrojov a posilneniu spolupatričnosti komunity. Účastníci navrhli viac spoločných udalostí na posilnenie spolupráce.

Modernizácia udalostí, aby boli atraktívne pre všetky vekové kategórie, je dôležitá. Treba venovať zvláštnu pozornosť aktivitám pre deti a mládež, čo ovplyvňuje budúce generácie. Zapojenie mladých do organizovania a rozhodovania môže priniesť nové nápady a umožniť im aktívne sa zapájať do komunity.

Rozšírenie kultúrnych programov je populárne, s dôrazom na odlišnosť od susedných obcí. Dôležité je, aby bola komunita otvorená novinkám. Inšpiráciu treba čerpať z úspešných príkladov z iných dedín a zároveň sa deliť o vlastné úspechy, čo môže prispieť k neustálemu rozvoju udalostí a dosiahnutiu vyššieho štandardu. Lepšie využitie prírodných oblastí, napríklad brehov potokov a lesov, by mohlo vytvoriť nové možnosti pre vonkajšie udalosti pre rôzne vekové skupiny. Modernizácia komunikácie je tiež kľúčová: mnohí navrhli propagáciu udalostí prostredníctvom moderných kanálov, ako je mobilná aplikácia.

Navrhnuté opatrenia odrážajú záväzok komunity obohacovať kultúrny život a posilňovať miestnu identitu. Samosprávam sa teraz ponúka príležitosť začleniť tieto návrhy

do budúcich plánov, aby miestna kultúrna infraštruktúra bola ešte inkluzívnejšia a zábavnejšia pre všetkých.

4. DISKUSIA

Zhrnutie a závery dôkladne prehodnocujú teoretickú a praktickú časť bakalárskej práce, zdôrazňujúc význam a rozvoj kultúrnej infraštruktúry v Nitrianskom kraji, najmä v okrese Levice. Teoretická časť všeobecne predstavuje kľúčové prvky kultúrnej infraštruktúry a poukazuje na ich spoločenskú a kultúrnu úlohu na Slovensku.

Kapitoly venované našej oblasti ukazujú kultúrnu infraštruktúru 16 obcí v okrese Levice. Kultúrna rozmanitosť, dôležitosť a bohatstvo regiónu je výnimočné z hľadiska sociálnej súdržnosti.

Praktická časť je najdôležitejšou a nevyhnutnou súčasťou práce, ktorá sumarizuje výsledky našej ankety a vyvedené závery. Počas výskumu sme získali názory ľudí na 16 rôznych miestach. Pomocou online dotazníka sme zaznamenali odpovede na otázky, ktoré sa týkajú využitia kultúrnej infraštruktúry. Tieto údaje sme potom analyzovali z rôznych hľadísk, ako napríklad demografické. Analýza odpovedí účastníkov nám umožnila získať komplexný obraz o postoji miestneho obyvateľstva ku kultúrnym aktivitám a infraštruktúre.

Na základe záverov výskumu môžeme navrhnúť niekoľko opatrení na zlepšenie a rozvoj miestneho kultúrneho života. Medzi ne patrí premena málo využívaných inštitúcií a rozvoj kultúrnych a voľnočasových možností s ohľadom na preferencie a účasť obyvateľstva. Tieto kroky môžu prispieť k zlepšeniu životnej úrovne a atraktívnosti miestnych komunít. Praktická časť zdôrazňuje konkrétne výsledky výskumu a možné smerovania rozvoja kultúrneho života v našom vzorovom regióne.

Hoci je pozitívne, že miestne samosprávy aktívne podporujú kultúrne aktivity a infraštruktúru, stojí za to podrobnejšie preskúmať, do akej miery sú tieto opatrenia inkluzívne a dostupné všetkým v spoločnosti. Môže sa stať, že určité sociálne skupiny, ako napríklad menšiny alebo osoby s nízkymi príjmami, nezískavajú primeranú podporu, či už finančnú alebo sociálnu, na účasť na kultúrnych udalostiach a v inštitúciách.

Je tiež dôležité porozumieť, ako sa budujú a fungujú partnerstvá medzi miestnymi samosprávami (na úrovni obcí a regiónov) a inými kultúrnymi organizáciami. Poskytujú tieto partnerstvá efektívnejšiu organizáciu kultúrnych aktivít a širšiu účasť komunít? Ako tieto partnerstvá riešia možné konflikty alebo záujmové rozdiely medzi rôznymi organizáciami?

Finančný aspekt je tiež kľúčový. Hoci investície a podpora miestnych samospráv sú nevyhnutné pre udržanie a rozvoj kultúrnej infraštruktúry, je potrebné si položiť otázku, či sú k dispozícii dostatočné zdroje a či sa primerane rozdeľujú medzi rôzne kultúrne iniciatívy. Okrem toho je vhodné diskutovať aj o tom, ako finančné výzvy ovplyvňujú udržiavanie a rozvoj kultúrnej infraštruktúry a aké alternatívne finančné metódy existujú.

Nakoniec je dôležitá aj analýza účasti a preferencií. Počas výskumu sa ukázalo, že hoci veľa ľudí navštevuje kultúrne udalosti, percento aktívnej účasti je nízke. To naznačuje, že hoci sú kultúrne možnosti dostupné, ľudia možno cítia nedostatok motivácie alebo záujmu na aktívnu účasť na týchto udalostiach. Ďalším možným dôvodom môže byť hektický spôsob života a nedostatok času, čo bráni aktívnej účasti.

Pochopenie týchto faktorov môže pomôcť zatraktívniť a zvýšiť spoločenskú účasť na kultúrnom živote.

4.1. Odpovede na výskumné otázky

V bakalárskej práci sme hľadali odpovede najmä na tieto výskumné otázky:

- 1. Aké typy kultúrnych zariadení sa nachádzajú v obci (napr. knižnice, múzeá, komunitné centrá)?*

V obciach, ktoré sme skúmali, sa nachádzajú rôzne typy kultúrnych zariadení. Vo všetkých obciach je prítomný kultúrny dom, ktorý je centrom miestneho kultúrneho života. Väčšina obcí má aj knižnicu, ktorá poskytuje prístup k literatúre a informačným zdrojom. V regióne sa nachádza značný počet ľudových domov a pamätných izieb, ktoré zachovávajú a prezentujú miestne kultúrne dedičstvo.

Hoci folklórne skupiny nie sú fyzickými zariadeniami, zohrávajú významnú úlohu v posilňovaní miestnej komunity a kultúrnej identity. V niektorých obciach namiesto alebo popri kultúrnom dome fungujú komunitné centrá, ktoré sú tiež kľúčové pre udržiavanie spoločenských väzieb.

V obci Želiezovce pôsobí hudobná škola, a v obci Veľké Ludince fungujú vysunuté pracoviská hudobnej školy zo Štúrova, ktoré poskytujú deťom príležitosti na hudobné vzdelávanie. Tieto inštitúcie významne prispievajú k rozvoju kultúrneho a umeleckého života v obciach.

- 2. Akým spôsobom a ako často využívajú miestni obyvatelia a komunity tieto kultúrne zariadenia (napr. podujatia, programy, každodenné používanie)?*

Na otázku, akým spôsobom a ako často využívajú miestni obyvatelia a komunity kultúrne zariadenia, sme získali odpovede prostredníctvom dotazníkového prieskumu.

Väčšina respondentov uviedla, že sa zúčastňujú na kultúrnych podujatiach 1-2 krát ročne. Menší počet ľudí navštevuje tieto podujatia 3-4 krát ročne alebo 5 krát ročne. Najmenej odpovedí získala možnosť týždennej návštevy, čo môže naznačovať, že pravidelné aktivity, ako sú skúšky folklórnych skupín alebo hodiny hudobnej školy, sa nezapočítali. Napriek tomu, že v obci existuje folklórny tanečný súbor alebo hudobná škola, to neznamená, že kultúrny dom sa využíva pravidelne. Ich cvičebňa môže byť aj na inom mieste.

Kultúrne domy a knižnice, ktoré sa často nachádzajú v tej istej budove, majú rôznu mieru využitia v závislosti od obce. V niektorých obciach sú využívané častejšie, napríklad týždenne alebo mesačne, zatiaľ čo v iných obciach len niekoľkokrát do roka. Knižnice sú menej využívané, čo môže byť spôsobené dostupnosťou informácií na internete a tým, že ponúkajú staršie knihy, ktoré menej lákajú mladšiu generáciu.

Vonkajšie pódia sa najčastejšie využívajú počas letných mesiacov, hlavne na usporiadanie obecných slávností. Využitie ľudových domov a pamätných izieb je tiež rôznorodé. Zvyčajne sú otvorené len pri väčších podujatiach alebo pri návšteve pozvaných hostí. Predpokladá sa, že tieto zariadenia sú prístupné po predošlej dohode.

Folklórne skupiny vzbudzujú veľký záujem najmä medzi mladšou generáciou. V mnohých obciach pôsobia folklórne súbory, ktoré často zahŕňajú aj členov z okolitých obcí. Tieto aktivity významne prispievajú k posilňovaniu kultúrneho života a spoločenskej súdržnosti v regióne.

3. Ako sú prevádzkované a aké sú náklady na kultúrne zariadenia vo vybranom regióne?

Keďže zo záverečných účtov nie je zrejmé, koľko jednotlivé obce vynakladajú na údržbu svojich kultúrnych zariadení, písomne sme kontaktovali starostov obcí. Z 16 oslovených obcí však odpovedali len tri: Farná, Keť a Zalaba.

Obec Farná ročne vynakladá 9 430 eur na údržbu kultúrneho domu, vonkajšieho pódia a múzea. Obec Zalaba ročne vynakladá 3 500 eur na údržbu kultúrneho domu, vonkajšieho pódia a pamätnej izby spisovateľa Vilmosa Csontos. V obci Keť je suma určená na údržbu kultúrneho domu a knižnice vyššia, 26 908 eur. Nedostali sme vysvetlenie, prečo je táto suma taká vysoká, ale pravdepodobne sú do nej zahrnuté aj platy zamestnancov.

Tieto tri obce, rovnako ako mnohé ďalšie na Slovensku, získavajú peniaze na údržbu a obnovu svojich kultúrnych zariadení prostredníctvom rôznych grantov. V prípade obcí Farná a Zalaba to bolo rovnaké. Obec Zalaba získala 21 000 eur na údržbu alebo obnovu rôznych kultúrnych zariadení, zatiaľ čo Farná získala 480 000 eur, z čoho 426 000 eur bolo

určených na komplexnú obnovu kultúrneho domu. Žiaľ, od obce Keť sme nedostali taký podrobný výkaz.

5. ZÁVER

Kultúrna infraštruktúra je kľúčovým pilierom spoločnosti, pretože reprezentuje našu rozmanitosť a dedičstvo. Kultúrne inštitúcie nie sú len miestami, kde sa stretávame s umením, históriou a vedou, ale majú aj významný sociálny dopad. Kultúrne služby sú dnes široko dostupné vďaka rádiovým a televíznym programom, tlačeným publikáciám a online obsahu, čo umožňuje šírenie kultúrnych zážitkov a informácií aj bez fyzickej návštevy týchto inštitúcií. Po dôkladnom preštudovaní medzinárodnej literatúry sme získali hlbšie pochopenie kultúrnej infraštruktúry v rôznych krajinách.

Obce a regióny hrajú kľúčovú úlohu v kultúrnom rozvoji, organizovaní podujatí, ochrane kultúrneho dedičstva a podpore miestnych iniciatív. Financovanie kultúry zahŕňa rozpočet miestnej samosprávy, štátne dotácie a externé zdroje.

Z Levického okresu sme vybrali 16 obcí, ktoré sme považovali za kľúčové pre náš výskum. Tieto obce poskytujú reprezentatívny obraz kultúrnych osobitostí Želiezovského regiónu, ktoré sú ešte viac obohatené etnickou rozmanitosťou. Každá obec má svoju jedinečnú kultúrnu infraštruktúru a ich miestne samosprávy aktívne podporujú kultúrny život a organizujú rôzne podujatia.

Cieľom nášho výskumu bolo mapovať kultúrny život v rôznych samosprávach a prispieť k obohateniu komunit prostredníctvom udržiavania kultúrnych zariadení a podpory kultúrnych aktivít. Demografické údaje ukázali, že väčšina respondentov boli ženy vo veku od 26 do 55 rokov, pričom najväčší počet respondentov pochádzal z obcí Farná, Veľké Ludince, Želiezovce a Keť.

Hodnotenie kultúrnych programov ukázalo, že väčšina respondentov hodnotí obecné programy ako priemerné alebo pozitívne, zatiaľ čo v regióne je vyšší podiel programov s pozitívnym hodnotením. Výsledky tiež naznačujú, že ľudia uprednostňujú kultúrne udalosti, ktoré zodpovedajú ich záujmom.

Celkový výskum ukázal, že kultúrne aktivity a podujatia majú významný vplyv na komunitu. Odporúčania vyplývajúce z výsledkov môžu pomôcť miestnym samosprávam a kultúrnym organizáciám pri plánovaní a poskytovaní kultúrnych služieb obyvateľom. Výskum v rámci bakalárskej práce nás tiež poučil o dôležitosti spolupráce medzi samosprávami a občianskymi organizáciami pri udržiavaní a rozvoji kultúrnych zariadení, čo zahŕňa ich prevádzku, organizáciu podujatí a podporu obyvateľstva. Finančné náklady na kultúru sa líšia v jednotlivých obciach a väčšinou sa prispôbujú miestnym potrebám.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

KNÍŽNÉ PUBLIKÁCIE:

1. Dániel, E.; Herbert, Á.; Szabo, M.;. (2017). Garam mente kollégium (Kolegium v okolí Hrona). In E. Dániel, Á. Herbert, & M. dr. Szabo, *Garam mente kollégium* (s. 29-238). Kecskemét: ANTALÓGIA Kiadó és Nyomda Kft. ISBN: 978 615 5428 69 2

INTERNETOVÉ ZDROJE:

2. Betzler, Diana – Loots, Ellen – Prokúpek, Marek (8. 9 2023). Arts and culture in transformation: A critical analysis of the national plans for the European Recovery and Resilience Facility. *European Policy Analysis*, s. 1-27. DOI: 10.1002/epa2.1188. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/epa2.1188>
3. Blešić, Ivana a kol. (2014). Cultural events as part of cultural tourism development. Case study: Sombor and Apatin (Serbia). *Acta geographica Slovenica*, 54. DOI: 10.3986/ags54406 Dostupné na: <https://ojs.zrc-sazu.si/ags/article/view/1920>
4. Grešš, Martin – Baculáková, Kristína. Spatial distribution model for targeting the support for cultural institutions' development: A case study of Slovakia. *MUzeológia*, 2021. s. 93. DOI: 10.46284/mkd.2021.9.3.5. Dostupné na: <https://n9.cl/574ih>
5. Gupta, Akhil – FERGUSON, James. Culture, power, place: Ethnography at the end of an era. 1997. DOI: 10.2307/3318089. Dostupné na: <https://philpapers.org/rec/GUPCPP-2>
6. Hoffman, István. A helyi önkormányzatok által ellátott kulturális feladatok főbb modelljei (Main Models of the Cultural Tasks of the Municipalities). *Közjogi Szemle*, 2018, 11.1: 31-39. Dostupné na: https://real.mtak.hu/84785/1/hoffman_Istvan_Kjsz_onkormanyzatok_kulturalis_feladatai.pdf
7. Sharon M., Jeannotte. The State of Cultural Infrastructure-Policy and Issues Dialogue: Regional Roundtable Background Paper-Ontario. 2007. DOI: 10.20381/rour-28941. Dostupné na: <https://ruor.uottawa.ca/items/3a4c4f24-86aa-44bd-8843-a45db2f5d145>
8. Lelkes, Gábor. A regionális fejlesztés környezete Dél-Szlovákiában. S. 46. Dostupné na: <https://forumszemle.eu/2006/06/28/lelkes-gabor-teruleti-egyenlotlensegek-del-szlovakiaiban-az-unios-tagsag-tukreben/>
9. Lenovský, Ladislav – Kurajda, Lukáš (2022). Cultural Heritage and Cultural Potential: The Use of Cultural Heritage on the Example of an Ethnographic Group. *MUzeológia*,

- 79-104. DOI: 10.46284/mkd.2022.10.1.5 Dostupné na:
<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1043916>
10. Manda, Cezar Corneliu; NICOLESCU, Cristina Elena; MORTELMANS, Dana. FINANCING CULTURE INSTITUTIONS IN EUROPEAN CONTEXT. *SEA: Practical Application of Science*, 2017. 5.1: 184. Dostupné na:
<https://ideas.repec.org/a/cmj/seapas/y2017i13p179-185.html>
11. Ministerstvo Kultúry Slovenskej republiky. (November 2023). Dostupné na:
Ministerstvo Kultúry Slovenskej republiky: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2023/10/sprava_o_SSZ_2022.pdf
12. Varga, Sándor (22. október 2007). *Internet Archive*. Dostupné na:
https://web.archive.org/web/20071022102624/http://www.foruminst.sk/publ/magy/1-2/magyszlovban_405-411.pdf

WEBOVÉ STRÁNKY:

13. *Hospodárenie obci*. (2024). Dostupné na internete: <https://www.hospodarenieobci.sk>
14. *Hronovce*. (2024). Dostupné na Internete: Oficiálne stránky obce: <https://www.hronovce.sk>
15. *Kukučínov*. (2024). Dostupné na Internete: Oficiálne webové sídlo obce: <https://www.kukucinov.sk>
16. *Kural'any*. (2024). Dostupné na Internete: Kural'any: <https://www.kuralany.sk>
17. Law, G. (11. 12 2007). *Statoids*. Dostupné na Internete: Statoids: <http://www.statoids.com/ysk.html>
18. *Obec Čata*. (2024). Dostupné na Internete: Obec Čata: <https://www.obeccata.sk>
19. *Obec Málaš*. (2024). Dostupné na Internete: Obec Málaš: <https://www.malas.sk>
20. *Pohronský Ruskov*. (2024). Dostupné na Internete: <https://www.pohronskyruskov.sk>
21. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov*. (2021). Dostupné na Internete: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov: <https://www.scitanie.sk>
22. *Sikenica*. (2024). Dostupné na Internete: Oficiálne stránky obce: <https://www.sikenica.sk>
23. *Šalov*. (2024). Dostupné na Internete: Oficiálne stránky obce: <https://www.salov.sk>
24. *Šarovce*. (2024). Dostupné na internete: Šarovce: <https://www.sarovce.sk>
25. *Veľké Ludince*. (2024). Dostupné na Internete: Obec Veľké Ludince: <https://www.velkeludince.sk>

26. *Želiezovce*. (2024). Dostupné na internete: Oficiálne stránky mesta Želiezovce:
<https://www.zeliezovce.sk/mesto/kultura/>

ZOZNAM RESPONDENTOV:

27. Bögi Pathó, M. – starostka obce Zalaba (marec 2024)
28. Csomorová, V. – starostka obce Farná (marec 2024)
29. Farkas, A. – starosta obce Keť (marec 2024)

Prílohy

Príloha č. 1 Dotazník